KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 24 päivänä huhtikuuta 1996,

yrityskeskittymän julistamisesta yhteismarkkinoille ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen toimintaan soveltumattomaksi

(Asia N:o IV/M.619 — Gencor/Lonrho)

(Ainoastaan englanninkielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(97/26/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen,

ottaa huomioon Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen 57 artiklan,

ottaa huomioon yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 [1], sellaisena kuin se on muutettuna Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymissopimuksella, ja erityisesti sen 8 artiklan 3 kohdan,

ottaa huomioon 20 päivänä joulukuuta 1995 tehdyn komission päätöksen aloittaa menettely tässä asiassa,

on antanut asianomaisille yrityksille tilaisuuden esittää näkökantansa komission esittämistä vastalauseista,

ottaa huomioon yrityskeskittymiä käsittelevän neuvoaantavan komitean lausunnon [2],

sekä katsoo, että

(1) Kyseinen menettely koskee Etelä-Afrikkaan sijoittautunutta Gencor Limitediä, jäljempänä "Gencor", ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sijoittautunutta Lonrho plc:tä, jäljempänä "Lonrho", jotka ovat ilmoittaneet yhteisesti liiketoimesta, jolla ne saavat yhdessä määräysvallan Impala Platinum Holdings Limited -yrityksessä, jäljempänä "Implats". Implats omistaa tällä hetkellä kaikki Gencorin osuudet platinametallien kaivos- ja jalostustoiminnassa. Lonrhon platinatoimintaa hoidetaan yrityksissä Eastern Platinum Limited, jäljempänä "Eastplats", ja Western Platinum Limited, jäljempänä "Westplats", jotka yhdessä muodostavat Lonrho Platinum Divisionin, jäljempänä "LPD". South African National Life Insurance Companylla, jäljempänä "Sanlam", ja Rembrandt Group Limitedillä, jäljempänä "Rembrandt", on asetuksen (ETY) N:o 4064/89, jäljempänä "sulautumisasetus", 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu yhteinen määräysvalta Gencorissa.

(2) Komissio määräsi 8 päivänä joulukuuta 1995 päivätyssä päätöksessä sulautumisasetuksen 7 artiklan 2 kohdan ja 18 artiklan 2 kohdan mukaisesti, että keskittymän toteuttamista on kokonaan lykättävä, kunnes komissio tekee asiassa lopullisen päätöksen.

(3) Komissio tuli 20 päivänä joulukuuta 1995 päivätyssä päätöksessä siihen tulokseen, että keskittymän soveltuvuus yhtenäismarkkinoille herättää vakavia epäilyjä. Tämän mukaisesti komissio aloitti asiassa sulautumisasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen menettelyn.

I. OSAPUOLET

(4) Gencor on Etelä-Afrikkaan sijoittautunut kansainvälinen metalli- ja mineraalikonserni. Lonrho on Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sijoittautunut yritys, jolla on osuuksia kaivos-, jalostus- ja hotellialalla sekä maatalouden ja kaupan alalla.

II. LIIKETOIMI

(5) Ehdotettu liiketoimi johtaa Lonrhon ja Gencorin yhteiseen määräysvaltaan koko Implatsista ja LPD:stä.

(6) Toimenpide käsittää kaksi vaihetta: (a) Lonrho ja Gencor hankkivat yhteisen määräysvallan Implatsista, josta Gencorilla on tällä hetkellä 46,5 prosentin osuus loppuosakepääoman jakautuessa useille

[1] EYVL N:o L 395, 30.12.1989, s. 1 (oikaisu EYVL N:o L 257, 21.9.1990, s. 13).
[2] EYVL N:o C 13, 14.1.1997.

omistajille, ja (b) Implats saa haltuunsa koko määräysvallan Eastplatsissa ja Westplatsissa, jotka tällä hetkellä hallitsevat Lonrhon koko platinatoimintaa ja joista Lonrholla on tällä hetkellä 73 prosentin ja Implatsilla 27 prosentin osuus.

(7) Korvaukseksi siitä, että Lonrho siirtää Implatsille osuutensa Eastplatsista ja Westplatsista, se saa Implatsin uusia osakkeita. Osakkeet listautetaan Johannesburgin arvopaperipörssiin ja Lontoon kansainväliseen arvopaperipörssiin. Uusien osakkeiden liikkeellelaskun jälkeen Gencorilla ja Lonrholla on molemmilla noin 32 prosenttia Implatsin osakkeista, ja loppuosa jakautuu useammalle omistajalle.

III. KESKITTYMÄ

Yhteinen määräysvalta

(8) Kumpikin osapuoli nimittää neljä jäsentä Implatsin hallitukseen. Lisäksi hallitukseen nimitetään kaksi riippumatonta toimivaan johtoon kuulumatonta jäsentä (non-executive directors) sekä neljä toimivan johdon jäsentä (executive directors), joista yksikään ei saa olla Lonrho- tai Gencor-konsernien työntekijä tai hallituksen jäsen. Yksi Gencorin nimittämistä hallituksen jäsenistä nimitetään puheenjohtajaksi, jonka ääni on ratkaiseva. Tätä ratkaisevaa ääntä ei kuitenkaan käytetä "hallitusta koskevissa asioissa", joiden suhteen äänestyssopimuksella on varmistettu, että osapuolten edustajat äänestävät samalla tavoin. Samanlaista järjestelmää käytetään varmistamaan, että osapuolet äänestävät samalla tavoin Implatsin yhtiökokouksessa käsiteltävissä asioissa.

Hallitusta koskevia asioita ovat:

a) Implatsin ja Gencorin tai Lonrhon väliset sopimukset, niiden muuttaminen tai purkaminen;

b) liiketoimet, joissa kerralla myydään tai hankitaan omaisuutta, jonka yhteisarvo ylittää 50 miljoonaa Etelä-Afrikan randia (noin 10 miljoonaa ecua);

c) talousarvion hyväksyminen;

d) osinkojen jako ja osakeannit.

Toimenpiteen jälkeinen johtorakenne antaa siten osapuolille yhteisen määräysvallan Implatsissa.

Kaiken toiminnan hoitaminen pysyvästi

(9) Implats jatkaa toimintaansa platinametallien tuotannossa ja jalostuksessa. Toimen seurauksena Implatsin toiminta yhdistetään LPD:n yritysten Westplatsin ja Eastplatsin kanssa. Toimella luodaan siten suurempi yritys, joka käsittää emoyhtiöiden kaikki platinametallien tuotantoa ja jalostusta koskevat osakkuudet. Implats ja LPD ovat jo yrityksiä, jotka hoitavat kaiken itsenäiselle taloudelliselle yksikölle kuuluvan toiminnan, ja nykyisen Implatsin yhdistäminen Westplatsin ja Eastplatsin kanssa ei muuta mitään tässä suhteessa. Sen vuoksi myös yhteisyritys on kaiken itsenäiselle taloudelliselle yksikölle kuuluvan toiminnan hoitava yritys.

Kilpailukäyttäytymisen yhteensovittamisen puuttuminen

(10) Implats, Eastplats ja Westplats muodostavat Lonrhon ja Gencorin platinametallien louhinta-, tuotanto- ja jalostustoiminnan. Lisäksi osapuolet ovat sopineet osana toimea, että Implats on tulevaisuudessa ainoa väline, jonka kautta jompikumpi osapuoli tulevaisuudessa hankkii ja/tai pitää hallussaan platinametallien primaarista louhintaa, käsittelyä, jalostusta tai kauppaa koskevia osuuksia hyödyntääkseen tällaisia platinametalleja. Tämän vuoksi ei ole mahdollista, että toimesta seuraisi Gencorin tai Lonrhon ja Implatsin välistä yhteensovittamista, eikä siitä myöskään aiheudu vaaraa osapuolten uudesta tulemisesta platinametallien markkinoille.

(11) Osapuolten mukaan Rembrandtilla on tosiasiallinen 14 prosentin osuus Northam Platinum Limitedissä, jäljempänä "Northam", jonka muut suurimmat osakkeenomistajat ovat Anglo American Corporation of South Africa Limited, jäljempänä "AAC" 21 prosentin osuudellaan ja (Gencorin osakkeenomistaja) Liberty Life 7 prosentin osuudellaan loppuosakkeiden omistuksen jakautuessa useiden omistajien kesken. Lisäksi on todettu, että Sanlamilla ei ole merkittäviä osuuksia muissa platinametallien kaivoksissa, eikä Sanlamilla eikä Rembrandtilla ole merkittäviä yhteyksiä AAC:hen. Joka tapauksessa Lonrholla ei tulevaisuudessa ole platinametallien kaivos- tai jalostustoiminnan osuuksia Implatsin ulkopuolella. Sen vuoksi ilmoitettu liiketoimi ei anna mahdollisuutta Lonrhon ja Gencorin emoyhtiöiden välisten toimintojen yhteensovittamiselle.

Päätelmä

(12) Gencorilla ja Lonrholla on yhteinen määräysvalta yhteisyrityksessä, joka on kaiken toiminnan hoitava yhteisyritys. Toimenpiteestä ei aiheudu osapuolten välisen yhteensovittamisen uhkaa, koska ainoastaan Rembrandtilla, joka on yksi Gencorin emoyhtiöistä, on platinametallien kaivos- ja jalostustoimintaa yhteisyrityksen ulkopuolella. Tämän vuoksi toimen seurauksena syntyvä yhteisyritys on luonteeltaan keskittymä sulautumisasetuksen mukaisesti.

IV. YHTEISÖNLAAJUINEN KESKITTYMÄ

(13) Keskittymä on sulautumisasetuksen 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu yhteisönlaajuinen keskittymä. Kyseessä olevien yritysten maailmanlaajuinen liikevaihto on yhteensä yli 10 miljardia ecua, mikä on enemmän kuin sulautumisasetuksessa edellytetyt 5 miljardia ecua. Sekä Gencorin että Lonrhon yhteisönlaajuinen liikevaihto oli yli 250 miljoonaa ecua edellisenä tilikautena. Gencor saavuttaa ainoastaan kaksi kolmasosaa yhdistetystä yhteisönlaajuisesta liikevaihdostaan yhdessä ja samassa jäsenvaltiossa.

V. VAIKUTUS EUROOPAN TALOUSALUEELLA

(14) Osapuolten kokonaismyynti Euroopan talousalueella on seuraava: Lonrho 1 281 miljoonaa ecua vuonna 1994 ja Gencor 1 164 miljoonaa ecua vuonna 1995. Lisäksi LPD myy platinametalleja Western Metal Salesin kautta, joka on Brysseliin sijoittautunut Lonrhon tytäryhtiö.

(15) AAC:n platinatoimintaa hoitava Amplats, joka on Etelä-Afrikan kolmas suuri toimittaja, myy huomattavan osan metallistaan Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivan kauppaedustajansa Johnson Mattheyn kautta, joka hoitaa myyntiä yksinoikeudella. Johnson Matthey myy asiakkailleen ja tytäryhtiöilleen ympäri maailmaa.

(16) Vuosina 1993—1995 platinametallien kulutus Länsi-Euroopassa oli 20 prosenttia kokonaiskysynnästä maailmassa. Näihin lukuihin on kuitenkin suhtauduttava varauksella, koska kuten jäljempänä esitetään, platinametallien markkinat ovat maailmanlaajuiset. Tämän mukaisesti platinametallit liikkuvat vapaasti, laajasti ja helposti; myynnistä yhdellä alueella seuraa käyttöä toisella alueella. Osa osapuolten Euroopan talousalueelle sijoittautuneille asiakkailleen myymistä tuotteista viedään kolmansiin maihin; esimerkiksi LPD myy Yhdistyneessä kuningaskunnassa Mitsubishille, joka puolestaan myy Japaniin sijoittautuneille loppukäyttäjille. Implatsin suurin asiakas on sitä vastoin General Motors, joka tekee hankintansa Pohjois-Amerikassa, jonka jälkeen se myy ne Euroopan unionin alueella toimiville tytäryhtiöilleen.

(17) Euroopan talousalueella on huomattavaa myöhempien jalostusasteiden "valmistajateollisuutta" (joka jalostaa platinametalleja puolivalmisteiksi ja valmiiksi tuotteiksi), joka käsittää Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, Saksaan ja Ranskaan sijoittautuneita monikansallisia yrityksiä. Lisäksi Lontoossa sijaitsee yksi platinametallien pörssi, jonka tavaratoimitukset tapahtuvat Zürichistä.

(18) Edellä esitetyn perusteella päätellään, että kaikki maailmanmarkkinoihin kohdistuvat vaikutukset heijastuvat kokonaisuudessaan Euroopan unioniin ja Euroopan talousalueeseen.

VI. MERKITYKSELLISET MARKKINAT

A. *Merkitykselliset tuotemarkkinat*

A.1. Taustaa: platinametallit

(19) Molemmat osapuolet toimivat tiettyjen "platinametallien" nimellä tunnettujen metallien louhinnassa ja jalostuksessa. Nämä metallit jalostetaan määriteltyihin puhtausasteisiin monimutkaisilla menetelmillä.

(20) Platinametallit esiintyvät luonnossa samassa malmiossa. Luonnossa tapahtuneiden geologisten prosessien seurauksena ne ovat lisäksi yleensä samoissa keskittymissä rautametallien (raudan, nikkelin, kuparin, kromin ja koboltin) kanssa. Platinametallit eivät kuitenkaan muodosta yhdessä yhtä merkityksellisten tuotemarkkinoiden kokonaisuutta, vaan kuudet erilliset markkinat: platinan, palladiumin, rodiumin, iridiumin, ruteniumin ja osmiumin markkinat. Ilmoituksessaan osapuolet totesivat, että platinametalleja "voidaan yhdistää käytettäväksi autojen katalysaattoreissa, mutta muuten niitä käytetään useissa erilaisissa sovelluksissa, eikä niitä voi korvata toisillaan, koska niiden ominaisuudet ovat erilaiset". Lisäksi platinametallien korvattavuus on todellisuudessa rajallista. Kuten eräs jalostaja totesi:

"Platinametalleilla on monia ainutlaatuisia ominaisuuksia ja ... niiden korvaaminen kokonaan on yleensä harvinaista tai hidasta, vaikka 'säästäminen' (eli tuotantoyksikköä kohti käytettävien platinametallien määrän vähentäminen) onkin markkinoiden tunnusomainen piirre."

(21) Platinametallien maailmanlaajuinen myynti oli noin 2,3 miljardia ecua vuonna 1994. Platina on tärkein (65 prosenttia myynnistä) ja yleisimmin käytetty platinametalli (tästä johtuu ryhmän nimi). Palladium, jonka osuus myynnistä on 23 prosenttia, on toiseksi tärkein, ja rodium kolmanneksi tärkein 12 prosentin myyntiosuudellaan. Kolmen muun platinametallin (iridiumin, osmiumin ja ruteniumin) kaupallinen merkitys on vähäisempi, ja niiden osuus kokonaismyynnistä on yhteensä alle yksi prosentti. Niitä käytetään yleisesti seoksissa platinan tai palladiumin kanssa. Lisäksi niillä on jokaisella muutama erityissovellus, jossa niiden käyttöä

suositaan niiden fysikaalisten tai kemiallisten erityisominaisuuksien vuoksi.

(22) Platinametalleja esiintyy vähän, ja sen vuoksi ne luokitellaan arvometalleiksi. Platinaa tuotetaan ainoastaan yksi kahdeskymmenesosa kullan määrästä, joka sekin on arvometalli. Platinametallit luokitellaan myös jalometalleiksi. Niille on erityisesti tunnusomaista suuri hapettumisen kestävyys ja syöpymiskestävyys; ne kestävät erittäin korkeita lämpötiloja (sulamispisteet yli 1 500 C), ovat haponkestäviä ja johtavat erittäin hyvin sähköä. Lopuksi niiden katalyyttiset ominaisuudet ovat erinomaiset (katalyytti panee alulle tai nopeuttaa kemiallisia reaktioita ilman, että se itse kuluu siinä yhteydessä). Näiden erinomaisten fysikaalisten ja kemiallisten ominaisuuksien vuoksi platinametalleja käytetään monenlaisissa sovelluksissa, joita ovat:

— koruteollisuus,

— autojen katalyyttiset muuttajat ja muut autoteollisuuden sovellukset, kuten sytytystulpat ja ilmakerroinanturit,

— teollisuuden katalyyttisovellukset yleensä, teolliset tuotantoprosessit kuten öljynjalostus, nestekidenäyttölasin tuotanto,

— elektroniset laitteet kuten mikrotietokoneiden kovalevyt, ja

— elektroniset osat kuten monikerroksiset keraamisesti eristetyt kondensaattorit, joita käytetään yleisesti tietokoneissa ja televiestintälaitteissa.

(23) Platinametallien ominaisuudet tekevät niistä selvästi tärkeitä auto- ja elektroniikkateollisuudessa samoin kuin kemianteollisuudessa, sekä platinan osalta myös koruteollisuuden tuotteissa. Kuten jäljempänä selvitetään, on katsottu, että markkinat, joihin toimenpide vaikuttaa, ovat jokaisen yksittäisen jalostetun platinametallin markkinat.

A.2. Platina

i) *Platinan tärkeimmät käyttötarkoitukset*

(24) Platinan tärkeimmät käyttöalueet ovat autoteollisuuden katalysaattorit (32 prosenttia), teollisuus (20 prosenttia) ja koruteollisuus (38 prosenttia); loput (10 prosenttia) myydään pääasiassa sijoitustarkoituksiin (katso VII.B.1 jakso). Kuten jäljempänä esitetystä ilmenee, mahdollisuudet korvata platinaa muilla metalleilla ovat rajalliset kaikissa näissä käyttötarkoituksissa.

Autoteollisuuden sovellukset

(25) Platinaan, palladiumiin ja/tai rodiumiin perustuvat autojen katalysaattorit on kehitetty poistamaan kolme myrkyllisintä moottoriajoneuvojen päästöistä syntyvää kaasua, joita ovat hiilimonoksidi (CO), typpioksidi (NOx) ja palamattomat hiilivedyt (HC). Autokatalysaattorien tehtävä on muuttaa nämä vahingolliset kaasut vähemmän vaarallisiksi aineiksi (hiilidioksidiksi, typeksi ja vedeksi).

(26) Tällä hetkellä autoihin valmistetaan pääasiallisesti kahta kaupallista katalysaattorityyppiä. Vanhemmassa käytetään hapettavaa platina-/palladiumkatalysaattoria, joka muuttaa hiilimonoksidin ja hiilivedyn hiilidioksidiksi ja vedeksi (tästä nimi "kaksitoiminen" järjestelmä). Sen lisäksi että uusi järjestelmä suorittaa kaksitoimisen järjestelmän tehtävän, se kykenee huolehtimaan myös kolmannesta saastuttavasta aineesta, typpioksidista. Kun platina-/palladiumkatalysaattoriin lisätään rodiumia, järjestelmä muuttaa hiilimonoksidin, typpioksidin ja hiilivedyn hiilidi-oksidiksi, typeksi ja vedeksi. Sen vuoksi tätä katalysaattoria kutsutaan "kolmitoimiseksi" järjestelmäksi. Tällä hetkellä kolmitoimisissa katalysaattoreissa käytetään joko yhdistelmää platina-rodium tai platina-palladium-rodium.

(27) Platinaa, palladiumia ja rodiumia käytetään eri suhteissa riippuen erityisistä vaatimuksista kuten moottorin koosta, käytetystä polttoaineesta (bensiini tai diesel), tavoitelluista tehokkuuksista, ajoneuvon massasta sekä valmistajan suunnittelusta ja tekniikasta. Platinalla on muihin platinametalleihin verrattuna se etu, että se pystyy imemään useampia kaasuja. Platina on näistä kolmesta metallista tehokkain hiilimonoksidin ja hiilivedyn muuttaja; polttoaineen lyijy ja rikki vaikuttavat siihen vähiten, ja se toimii alhaisissa lämpötiloissa hyvin. Se ei kuitenkaan poista tehokkaasti typpioksidia (josta rodium suoriutuu hyvin). Palladium kykenee muuttamaan hiilimonoksidia ja hiilivetyä sekä vähentämään typpioksidia jonkin verran, mutta se saastuu helposti, ja vie aikansa, ennen kuin siitä tulee toimintakykyinen. Tämän vuoksi platina, palladium ja rodium käyttäytyvät eri tavalla katalyyttisessä muuntamisessa, jota autojen katalysaattoreissa tapahtuva vaarallisten aineiden poistaminen edellyttää.

(28) Lisäksi autoteollisuuden osien muutokset vievät yleensä useita vuosia. Tällaiset muutokset ovat kalliita ja edellyttävät runsaasti tutkimusta, kehitystä ja testausta, jotta varmistettaisiin, täyttääkö uusi malli jatkuvasti tiukentuvat ympäristömääräykset. Autonvalmistajat ovat ilmaisseet, että uudistusten vaatimiin T&K-toimiin ryhtyminen ei ole taloudellisesti toteutettavissa, ellei platinametallien hinnoissa tapahdu huomattavaa ja pysyvää muutosta tai ympäristönsuojelulakeja muuteta vapaammiksi. On selvää, että autonvalmistajille muutoksista aiheutuvat kustannukset ovat paljon suu-

remmat kuin kyseessä olevien platinametallien kustannukset. Tämän vuoksi platinametalleja voidaan katalysaattoreissa korvata ainoastaan rajoitetusti. Autojen katalysaattorilaitteistot ovat ennemminkin hyvä osoitus platinametallien täydentä-vyydestä kuin niiden korvattavuudesta toisillaan. Kaiken lisäksi dieselmoottoreissa käytetään ainoastaan platinakatalysaattoreita eikä palladiumkatalysaattoreita. Tämän vuoksi palladiumin ja platinan välinen korvattavuus vaikuttaa rajalliselta näissä käyttötarkoituksissa.

(29) Osapuolet ovat ilmoittaneet, että platinan korvaaminen palladiumilla autojen katalysaattoreissa on mahdollista paljon suuremmassa mittakaavassa kuin komissio on esittänyt. Ford, Nissan ja Engelhard on mainittu tämän tekniikan edelläkävijöinä, ja tällä tekniikalla sanotaan olevan paljon merkitystä Euroopassa, jossa moottorit ovat pienempiä.

(30) Tutkimusten aikana komissio on ottanut yhteyttä kahteen mainituista yrityksistä: toinen ilmoitti käyttäneensä aina platinaa ja rodiumia autojen katalysaattorien tuotannossa ja totesi korvaamisen vaativan kalliita muutoksia suunnitteluun. Toinen yritys vahvisti valmistavansa katalysaattoreita, jotka sisältävät ainoastaan palladiumia.

(31) Komissio myöntää, että viime vuosina platina on korvattu palladiumilla eräissä katalysaattorityypeissä. Osapuolten väitteen mukaisesti tämä suuntaus todennäköisesti jatkuu jossain määrin. Komission mielestä mahdollisuudet korvata platina palladiumilla autojen katalysaattoreissa merkittävässä määrin ovat kuitenkin melko rajoitetut, mikä johtuu suunnittelumuutosten aiheuttamista kustannuksista ja molempien metallien omasta tavasta reagoida erilaisiin saastuttaviin aineisiin. Kuten edellä esitetään, ominaisuuksiin kuuluu se, että lyijy ja rikki tekevät palladiumista toimintakyvyttömän, ja dieselmoottorit ja suuret bensiinimoottorit tarvitsevat platinakatalysaattoreita. Johnson Mattheyn mukaan tätä todistaa se, että "monet eurooppalaiset autot on varustettu kaksikennoisilla katalysaattorijärjestelmillä, ja nykyään on tavallista käyttää palladium-/rodiumkatalysaattoreita yhdessä platinakatalysaattorin kanssa. Tämän ansiosta autovalmistajat voivat hyödyntää palladiumin tehokkuutta hiilivetypäästöjen muuntamisessa säilyttäen samalla platinan hiilimonoksidia muuttavat ja rodiumin typpioksidia muuttavat ominaisuudet". Osapuolet myöntävät, että platinaa ei voi kokonaan korvata palladiumilla (katso osapuolten 19 päivänä maaliskuuta 1996 antama vastaus kuulemisen jälkeisiin kysymyksiin).

(32) Vaikka palladiumin osuus on kasvanut platinan osuuteen verrattuna, platinan kysyntä markkinoilla jatkuu tulevaisuudessakin, koska se on keskeinen osa autojen katalysaattoreita.

Teolliset sovellukset

(33) Platinaa käytetään laajasti teollisissa sovelluksissa esimerkiksi katalyyttiverkkoina valmistettaessa lannoitteissa käytettävää typpihappoa ja lasiteollisuudessa, jossa käytetään platina-rodiumseoksista valmistettuja laitteita käytettäväksi erittäin syövyttävissä ympäristöissä korkealuokkaisen nestekidenäyttölasin valmistuksessa (jota käytetään tietokoneiden ja televisioiden kuvaruuduissa). Platinaa ei voida korvata tällaisissa teollisissa sovelluksissa.

Koruteollisuus

(34) Kuten jäljempänä selitetään, platina on maailmanlaajuinen hyödyke. Platinan kysyntää korumarkkinoilla hallitsee Japani. Vuonna 1994 japanilaisten kuluttajien osuus koruteollisuudessa käytettävän platinan maailmanlaajuisesta kysynnästä oli noin 85 prosenttia. Japanin korumarkkinoiden ainutlaatuisilla piirteillä on sen vuoksi keskeinen vaikutus platinan kysyntään ja tätä kautta siihen, voidaanko platinaa merkittävässä määrin korvata muilla metalleilla.

(35) Suuri kulutus johtuu historiallisista syistä. Ensinnäkin japanilaiset ovat mieltyneitä puhtauteen: platina vastaa tätä mieltymystä, koska sen puhtausaste on 99,95 prosenttia ja se näyttää melkein valkoiselta. Toiseksi kullan tuonti Japaniin oli usean vuoden ajan (vuoteen 1973) tiukasti valvottua, ja sen vuoksi kehittyi platinakorujen perinne. Lopuksi jenin vahvuus viime vuosina suhteessa Yhdysvaltain dollariin (joina platina aina hinnoitellaan) on tukenut platinan ja muiden jalometallien kuten kullan kysyntää.

(36) Platina on ainoa koruissa käytettävä platinametalli. Se on myös jalometalleista arvokkain, ja platinakorut ovat erityisesti myös kultakoruja kalliimpia. Korkeampien yksikkökustannusten lisäksi platinakorut ovat kalliimpia, koska ensinnäkin platinakorujen puhtausaste on suurempi kuin kultakorujen ja toiseksi platina on vaikeammin työstettävää kuin kulta. Kuten jäljempänä selitetään, Japanin korumarkkinoilla platinaa ei kuitenkaan korvaa kulta eivätkä muutkaan jalometallit.

(37) Komissio on saanut tietoja, joiden avulla voidaan arvioida platinan nykyistä markkina-asemaa Japanin markkinoilla suhteessa kultaan. Vuonna 1994 Japanissa myytiin 29,3 miljoonaa platinasta, kullasta tai platina-kultaseoksista tehtyä korua. Kuten taulukosta 1 ilmenee, platinan osuus korujen kappalemäärästä oli 23,2 prosenttia, mutta osuus arvosta oli 57 prosenttia, mikä osoittaa platinakorujen yksikkökustannusten olevan selvästi korkeammat kuin kullan.

Taulukko 1

Platina-, platina-kultaseos- ja kultakorujen vähittäismyynti Japanissa vuonna 1994

(prosenttia)

	Osuus myynnin määrästä	Osuus myynnin arvosta
Platina	23,2	57
Platina-kultaseos	7,8	6,8
Kulta	69,0	36,2

Lähde: Kansainvälinen platinakilta (Platinum Guild International).

Huom: Platinakoruja myydään usein korukivillä varustettuina, mikä tässä vertailussa ylikorostaa platina- ja kultakorujen välistä hintaeroa.

(38) Myynnin arvona mitattuna platinakorujen osuus kivellisistä koruista vuonna 1994 oli 64 prosenttia, kullan osuus 31 prosenttia ja platina/kulta-yhdistelmien osuus 5 prosenttia. Toisaalta ilman kiveä myytyjen korujen myynnistä kultakorujen osuus oli 59 prosenttia vuonna 1994. Tämä viittaa siihen, että platinaa käytetään pääasiassa kalliisiin koruihin Japanin korumarkkinoiden yläpäässä.

(39) Platinasormus on ylivoimaisesti yleisin sormusvalinta Japanissa. Vuonna 1994 98 prosenttia kihlasormuksista, 63 prosenttia vihkisormuksista ja 66 prosenttia muista sormuksista oli tehty platinasta. Eli ainoastaan 2 prosenttia kihlasormuksista oli tehty kullasta tai platina-kultaseoksesta, samoin ainoastaan 16 prosenttia kihlasormuksista oli kultaa ja 21 prosenttia oli platina-kultaseosta. Platinasormusten ylivoimainen suosio verrattuna kulta- ja platina-kultasormuksiin on pysynyt melko samana viiden viime vuoden aikana, mikä johtuu korujen ostoa Japanissa ohjailevista erityispiirteistä. Sen sijaan muissa koruissa platinaa käytetään vähemmän. Myynnin arvona mitattuna platinakorujen osuus Japanissa vuonna 1994 myydyistä koruista oli 45 prosenttia riipusten, 36 prosenttia kaulakorujen ja 25 prosenttia korvakorujen osalta.

(40) Tämän vuoksi kulta ja platina eivät näytä korvaavan toisiaan onnistuneesti korunvalmistuksessa, koska niiden loppukäyttö koruissa on täysin erilainen.

(41) Kulta- ja platinakorujen huomattavat hintaerot Japanin korumarkkinoilla voivat myös olla osoitus siitä, että korumarkkinoilla kulta- ja platinakorut eivät ole suurissa määrin toisiaan korvaavia. Vielä tärkeämpää on, että arvio platinakorujen kysynnän hintajoustosta Japanissa vahvistaa, että platinaan ei kohdistu vakavaa kilpailua muiden metallien taholta.

(42) Platinakorujen kysynnän hintajouston arvioiminen Japanissa edellytti ekonometristä arviointia. Käsiteltävän asian selvittämisen yhteydessä komissio tilasi tutkimuksen platinan hintaan vaikuttavien tekijöiden selville saamiseksi (katso kappaleet jäljempänä). Osana tutkimusta arvioitiin platinakorujen kysynnän hintajouston Japanissa olevan -0,6 eli joustamaton (itseisarvo alle 1) ([3]).

(43) Alhainen hintajousto viittaa vähäiseen korvattavuuteen. Edellä esitettyjen tietojen perusteella voidaan päätellä, että platinakorujen kysyntään Japanin markkinoilla ei kohdistu vahvaa kilpailua muiden jalometallien taholta.

Kysyntä sijoitustarkoituksessa

(44) Platinaa myydään (pääasiassa Japanissa) yksityishenkilöille ja yrityksille sellaisenaan, esimerkiksi platinaharkkoina, ja tällainen sijoituskysyntä voi olla luonteeltaan keinottelevaa. Platinalla ei kuitenkaan ole samanlaista asemaa kuin kullalla, jota

([3]) Tämä tarkoittaa, että jos hinta nousee esimerkiksi 10 prosenttia, kysyntä laskee alle 10 prosenttia. Tämän vuoksi myyntitulojen kokonaismäärä tässä tilanteessa nousee huolimatta myynnin määrällisestä vähenemisestä.

historian kuluessa on käytetty maksuvälineenä. Sen vuoksi platinan kysyntä sijoitustarkoituksiin heijastaa taustalla olevaa platinan käyttöä autojen katalysaattoreissa, teollisuudessa ja koruissa, koska nämä käyttötarkoitukset antavat platinalle sen arvon. Lisäksi ei ole todisteita siitä, että varastoihin kertyneet platinaharkot ja -kolikot palaavat platinamarkkinoille. Tämä esitetään Johnson Mattheyn julkaisussa *Platinum 1995 Interim Review*, josta ilmenee sijoituskysynnän muuttuneen ainoastaan kerran (vuonna 1986) ja silloinkin ainoastaan yhden harkkotyypin osalta.

Päätelmä

(45) Platinalle ei ole todellista korviketta sen pääsovelluksissa, joita ovat autojen katalysaattorit, teolliset prosessit ja korut. Tätä päätelmää vahvistaa platinan hintaan vaikuttavien tekijöiden tarkastelu.

ii) *Platinan hintaan vaikuttavat tekijät*

(46) Platina on vapaasti vaihdettava hyödyke, jonka hinnan määräävät tarjonta ja kysyntä markkinoilla. Eräiden platinamarkkinoilla toimivien tärkeimpien kauppiaiden/valmista-jien ja pankkien mukaan platinan peruskäyttötarkoitukset määräävät sen hinnan. Platinamarkkinat ovat määrällisesti suhteellisen pienet verrattuna esimerkiksi kultaan. Tämän vuoksi platinamarkkinat eivät kauppiaiden/valmistajien ja pankkien mukaan ole erityisen keinottelevat, koska sen jälkeen kun suuri markkinaosuus olisi saavutettu, markkinoilta pois pääsy olisi ilmeisen vaikeaa (mikä lisää keinotteluun liittyvää riskiä).

(47) Edellä esitetyn mukaisesti komissio katsoo, että platinan käyttöä koruissa, autojen katalysaattoreissa ja teollisuudessa ohjailevilla kysynnän ja tarjonnan lainalaisuuksilla on ratkaiseva vaikutus platinan hintaan.

Metals Analysis Outlook -lehteen perustuvat havainnot

(48) Määrittääkseen hintoihin vaikuttavat olennaiset kysyntä- ja tarjontatekijät komissio selvitti tärkeimpiä hintoihin viimeisen viiden vuoden aikana vaikuttaneita tekijöitä tutustumalla *Metals Analysis Outlook* -lehden numeroihin, joissa ennustetaan markkinoiden kehitystä aina neljännesvuosittain. Näiden asiakirjojen mukaan tärkeimmät tekijät ovat:

— ennusteet Etelä-Afrikan tuotannosta, kaivosten laajentaminen tai sulkeminen,

— kierrätetyn platinan määrä,

— Almazin Venäjän valtion puolesta myymä määrä, nikkelin tuotantoon ja varastojen suuruuteen perustuva ennuste,

— autojen katalysaattoreita ja autoteollisuuden sovelluksia varten varatut määrät,

— korujen kysyntä Japanissa, maan taloudellinen tilanne sekä jenin ja dollarin välinen vaihtokurssi, ja

— jo tuotannossa olevat määrät.

(49) Edellä luetellut tekijät osoittavat, että platinan hintaa ohjaavat sen kysynnän ja tarjonnan perusperiaatteet. Tämä tarkoittaa, että platinan markkinat ovat muista jalometalleista erilliset tuotemarkkinat.

Komission tutkimus platinan hintavaihteluun vaikuttavista tekijöistä

(50) Komission tutkimuksen tarkoitus oli mahdollisuuksien mukaan selvittää tärkeimmät platinan hintoja ohjaavat tekijät. Tutkimuksen tärkeimmät päätelmät ovat:

a) platinan hinta korreloi tilastollisesti kullan hinnan kanssa lyhyellä aikavälillä, vaikka ei välttämättä pitkällä aikavälillä (jäljempänä ilmenee, että suhde on näennäinen), mutta platinan hintaa ohjaavat myös platinateollisuuden kysynnän ja tarjonnan perusperiaatteet;

b) kullan ja platinan hinnan välinen korrelaatio ei todista, että hintojen välillä on kausaalisuhde;

c) ei ole mahdollista määrittää merkitsevää suhdetta platinan hinnan ja tärkeimpien makrotaloudellisten osoittimien välillä eikä kullan hinnan ja tärkeimpien makrotaloudellisten osoittimien välillä (inflaatio, korkokannat, vaihtokurssit ja taloudellinen kasvu);

d) platinan futuurimarkkinat toimivat ensisijaisesti termiinimarkkinoina eikä niillä yleensä esiinny runsaasti keinottelua; tämän vuoksi kysynnän ja tarjonnan perusperiaatteiden vaikutus hintoihin on ratkaiseva pitkällä aikavälillä;

e) platinan kysynnästä puuttuu hintajousto (jouston itseisarvo on pienempi kuin yksi; katso iii jakso jäljempänä);

f) vaikka platinamarkkinat ovat pienemmät ja epävakaammat kuin kultamarkkinat, ylenmääräisestä keinottelusta ei ole todisteita. Toisin kuin kultaa, platinaa on varastossa korkeintaankin rajoitettu määrä kausittaisten kysyntähuippujen tyydyttämiseksi.

(51) Tutkimus vahvistaa siten, että platinamarkkinat eivät ole erityisen keinottelevat ja että kysynnän ja tarjonnan perusperiaatteet ovat tärkeitä platinan hinnalle.

Platinan, kullan, rodiumin ja palladiumin hintakorrelaatiot ovat näennäisiä

(52) Vaikka jalometallien kuten kullan ja platinan hintojen välillä vallitsee voimakas yhteys, suuri korrelaatio ei sinänsä todista kausaalisuhteesta. Itse asiassa hintatietoja koskevat taloudelliset sarjat ovat yleensä muuttuvia (eli ne seuraavat tiettyjä kehityssuuntia) ja sen vuoksi automaattisesti korreloivia. Tämän vuoksi komissio päätti laatia perusteellisemman analyysin platinan, kullan, rodiumin ja palladiumin hintakorrelaatioista.

(53) Komissio laati kointegraatioanalyysin platinan, rodiumin ja palladiumin sekä kullan ja hopean hintasarjoista. Kointegraatioanalyysi on ekonometrinen menetelmä, jonka avulla voidaan testata, vallitseeko kahden tai useamman aikasarjan välillä järjestelmällinen tasapainotila (tai pitkän aikavälin suhde). Analyysin tulokset eivät osoita tällaisen tasapainotilan (tai pitkän aikavälin suhteen) vallitsevan platinan, rodiumin, palladiumin, kullan, hopean tai näiden metallien alaryhmien hintojen välillä. Metallien hintojen ekonometrinen analyysi osoittaa, että platinan, rodiumin, palladiumin, kullan ja hopean hinnoilla on taipumus pitkällä aikavälillä vaihdella toisistaan riippumatta, mikä vahvistaa näkemystä, että platina, rodium, palladium, hopea ja kulta muodostavat kukin erilliset tuotemarkkinat.

Osapuolten menetelmät platinan hintojen ennustamiseksi

(54) Kysynnän ja tarjonnan perusperiaatteiden merkitystä platinan hintakehitykselle vahvistaa osapuolten tapa ennustaa platinan hintaa. Implatsin mukaan lyhyen (alle vuoden) aikavälin hintoja on erittäin vaikea ennustaa ja ne riippuvat monista tekijöistä kuten kullan ja hopean hinnasta, korkotasojen vaihtelusta, vaihtokurssien muutoksista, teknistä kehitystä koskevista huhuista jne. Pitkän (yli vuoden) aikavälin osalta Implats kuitenkin tarkastelee perimmäisiä kysyntä- ja tarjontataseita, joissa tarjonnan ylijäämä merkitsee alhaisia hintoja ja alijäämä korkeita hintoja. LPD ennustaa lyhyen aikavälin (6—12 kuukauden) hintoja tarkastelemalla tunnelmia markkinoilla, keinottelutoimintaa ja metallin saatavuutta. Pitkän aikavälin hinnat ennustetaan yksinkertaisesti soveltamalla arvioitua Yhdysvaltain inflaatiokerrointa lyhyen aikavälin ennusteen hintoihin. On kuitenkin selvää, että sekä LPD että Implats pitävät metallin saatavuutta, ja sen vuoksi kysynnän ja tarjonnan välistä tasapainoa platinan markkinahinnan määrittämisen kannalta tärkeänä.

Päätelmä

(55) Platinan hintaan vaikuttavien tekijöiden analysointi osoittaa, että pitkällä aikavälillä platinan hintaan vaikuttavat sen kysyntää ja tarjontaa koskevat perusperiaatteet kuten kysyntä autojen katalysaattoreita, teollisia prosesseja ja koruteollisuutta varten. Jalometallien kuten kullan keinotteluun perustuvat hintavaihtelut voivat vaikuttaa platinan hintaan lyhyellä aikavälillä, mutta muiden jalometallien hinnat eivät määrää platinan hintaa pitkällä aikavälillä.

iii) *Platinan kysynnässä ei ole hintajoustoa*

(56) Teollisia prosesseja ja autojen katalysaattoreita koskeva platinan kysynnän osa on joustamatonta eli jouston itseisarvo on luultavasti hyvin alhainen, koska periaatteessa platinalle ei ole korvikkeita näissä käyttötarkoituksissa lukuun ottamatta rajoitettuja mahdollisuuksia korvata platina palladiumilla tietyntyyppisissä autokatalysaattoreissa. Edellä mainitussa tutkimuksessa ilmeni, että korujen kysyntä Japanin markkinoilla on joustamatonta jouston ollessa -0,6. Koska autojen katalysaattoreiden ja teollisten prosessien osuus on noin 51 prosenttia markkinoista ja Japanin korumarkkinoiden osuus on noin 34 prosenttia, tämä tarkoittaa, että 85 prosentilla platinan maailmanmarkkinoista hintajousto on erittäin alhainen. Loput 15 prosenttia kysynnästä sijoittuu Japanin ulkopuolisille korumarkkinoille (5 prosenttia) ja sijoituksiin (10 prosenttia). Kysyntä Japanin ulkopuolisilla korumarkkinoilla on todennäköisesti joustamatonta,

koska platinakorut ovat erityinen, kalliin markkinasektorin tuote. Lisäksi sijoitustarkoituksista syntyvän kysynnän vaikutus yleiseen hintajoustoon on rajallinen. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että kokonaismarkkinoilla vallitsee joustamaton kysyntä (jouston itseisarvo on pienempi kuin yksi).

(57) Jos hintajouston itseisarvo on pienempi kuin yksi, se viittaa siihen, että kysynnän ristijousto suhteessa muihin metalleihin on vieläkin pienempi eli muiden metallien kilpailuvaikutus ei ole kovin suuri. Sen vuoksi joustamaton kysyntä osoittaa, että platinamarkkinat ovat erilliset merkitykselliset tuotemarkkinat.

(58) Platinan kysyntä on selvästikin joustamatonta ainoastaan tämänhetkisen hintavaihtelun rajoissa. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi 10 prosentin muutos hintatasossa olisi mahdollinen ilman, että siitä seuraisi merkittävää korvaavien hyödykkeiden käyttöä. Komissio ei kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta, että platinaa alettaisiin huomattavassa määrin korvata muilla metalleilla tietyn viiveen jälkeen, jos hinnannousu olisi esimerkiksi 100 prosenttia tai enemmän. Tällainen ilmiö tapahtui rodiumin kohdalla sen hinnan noustessa 300:sta Yhdysvaltain dollarista 7 000 dollariin unssilta 1990-luvun alussa. Hinnan noustua yli 2 000 prosenttia rodiumin ostajat aloittivat kehitystyön tarkoituksenaan löytää korvikkeita. Tämän seurauksena monet rodiumin käyttötarkoitukset hävisivät. Tämä ääritapaus ei kuitenkaan ole nyt käsiteltävän asian tärkein huoli.

(59) Vastauksessaan vastaväitteitä koskevaan tiedoksiantoon, jäljempänä "vastaus", osapuolet esittävät, että selvitys, johon komission päätelmä platinan kysynnän joustamattomuudesta perustuu, ei ole selkeä (NERAn kertomus, sivu 27). Osapuolet eivät kuitenkaan ole esittäneet todisteita väitteensä tueksi eivätkä ole kiistäneet platinan kysynnän joustamattomuutta.

iv) *Päätelmä*

(60) Edellä esitetyn tarkastelun perusteella komissio yhtyy osapuolten ilmoituksessaan esittämään päätelmään, että platina muodostaa erilliset merkitykselliset tuotemarkkinat.

A.3. Palladium

(61) Palladiumia käytetään pääasiassa teollisuudessa. Ainoastaan 4 prosenttia (200 000 unssia) palladiumin vuotuisesta kysynnästä käytetään koruteollisuudessa seoksena platinan kanssa tai kullan valkaisuaineena, koska se ei aiheuta herkistymistä. Platinaa ei nimenomaan voi korvata palladiumilla koruteollisuudessa.

(62) Palladiumia käytetään laajalti autojen katalysaattoreissa ja teollisena katalyyttina öljynjalostus- ja kemianteollisuudessa, esimerkiksi pienentämään platinan ja rodiumin hävikkiä muutettaessa ammoniakkia typpihapoksi. Palladium on myös tärkeä elektronisten osien strateginen raaka-aine erityisesti palladiumia sisältävissä osissa, jotka tunnetaan nimellä monikerroksiset keraamisesti eristetyt kondensaattorit. Tällaisia osia käytetään runsaasti elektroniikka- ja televiestintälaitteissa. Esimerkiksi yhdessä matkapuhelimessa on noin 100 monikerroksista keraamisesti eristettyä kondensaattoria.

(63) Palladiumia saadaan samasta malmiosta kuin platinaa, ja sitä tuottavat samat yritykset, mutta tuotantoprosessi on erilainen.

(64) Kuten edellä platinan yhteydessä kävi ilmi, palladiumin hinnat vaihtelevat muiden platinametallien tai kullan ja hopean hinnoista riippumatta (VI.A.2 jakson ii kohta). Palladium on korvattavissa ainoastaan rajallisesti platinalla autojen katalysaattoreissa ja nikkelillä yksinkertaisemmissa sähköisissä kondensaattoreissa. Komissio yhtyy osapuolten ilmoituksessaan esittämään päätelmään, että palladium muodostaa erilliset merkitykselliset tuotemarkkinat.

A.4. Rodium

(65) Rodiumia käytetään pääasiassa autoteollisuudessa. Sitä saadaan samasta malmiosta kuin platinaa, ja sitä tuottavat samat yritykset, mutta tuotantoprosessi on erilainen. Kuten edellä platinan yhteydessä kävi ilmi, rodiumin hinnat vaihtelevat riippumatta muiden platinametallien tai kullan ja hopean hinnoista (A.2 jakson ii kohta). Rodiumille ei ole korvikkeita (A.2 jakson i kohta). Tämän vuoksi hintajousto on nykyisen hintavaihtelun rajoissa lähellä nollaa. Komissio yhtyy osapuolten ilmoituksessaan esittämään päätelmään, että rodium muodostaa erilliset merkitykselliset tuotemarkkinat.

A.5. Rutenium, iridium ja osmium

(66) Kolmen muun platinametallin (iridiumin, osmiumin ja ruteniumin) kaupallinen merkitys on vähäinen, ja niitä käytetään yleisesti seoksissa platinan tai palladiumin kanssa.

(67) Näille metalleille ei ole korvikkeita, ja julkisten hintatietojen perusteella niiden hinnat näyttävät kehittyvän muista metalleista riippumatta. Hintajousto näyttää olevan nolla. Tämän vuoksi näyttää siltä, että niillä on kaikilla omat erilliset merkitykselliset tuotemarkkinansa. Komissio yhtyy osapuolten ilmoituksessaan esittämään päätelmään, että jokainen näistä metalleista muodostaa erilliset merkitykselliset tuotemarkkinat.

B. *Merkitykselliset maantieteelliset tuotemarkkinat*

B.1. Platinametallien kauppa

(68) Platinametallit ovat lajiesineitä, niiden kuljettaminen on helppoa, ne jalostetaan samaan puhtausasteeseen kaikkialla maailmassa ja kaupan käyminen niillä on helppoa ilman tullitariffeista aiheutuvia esteitä. Platinametalleja myydään maailmanlaajuisesti joko pitkäaikaisten sopimusten perusteella tai metallipörsseissä. Pitkäaikaisten sopimusten perusteella ostettavien platinametallien hinnat on sidottu markkinahintaindeksiin, ja ne määrätään yleensä kuukausittain toimitusta edeltävän kuukauden pörssihintojen päivittäisten keskiarvojen perusteella. Hinnat ilmaistaan Yhdysvaltain dollareina bruttotroy-unssia kohti.

B.2. Platinan ja palladiumin metallipörssit

(69) Platinan ja palladiumin tärkeimmät metallipörssit ovat London Platinum and Palladium Market (LPPM), New York Mercantile Exchange (NYMEX) ja Tokyo Commodity Exchange for Industry (TOCOM). Sekä platinalle että palladiumille on määritelty tarkat muotoa, painoa, puhtautta ja merkintöjä koskevat eritelmät, joita jokaisen metallin on vastattava, jotta sillä voidaan käydä kauppaa metallipörssissä. Tuottajien on saatava tunnustus "hyväksyttyinä" toimittajina tai valmistajina, ennen kuin niiden tuotteilla voidaan käydä kauppaa pörssissä. Joitain tuottajia on hyväksytty tällaisen "hyväksytyn" toimittajan sopimuksen perusteella.

(70) LPPM-pörssi on näistä kolmesta ainoa avistapörssi; NYMEX- ja TOCOM-pörssit, joista NYMEX on tärkeämpi, ovat molemmat futuuripörssejä. Nämä metallipörssit toimivat kuitenkin osana platinan ja palladiumin samoja yhdentyneitä maailmanmarkkinoita. Kauppiaat toimivat yleisesti samanaikaisesti kaikissa kolmessa pörssissä käymällä esimerkiksi LPPM:n avistamarkkinoilla kauppaa varsinaisesta toimituksesta ja varmistamalla asemiaan New Yorkin futuurimarkkinoilla.

B.3. Rodiumin, ruteniumin, iridiumin ja osmiumin meklarihinnat

(71) Rodiumin, ruteniumin, iridiumin ja osmiumin hintoja ei noteerata metallipörsseissä vaan ne määräytyvät NYD-hintojen (New York Dealer) ja Johnson Mattheyn perushintojen kautta. Nämä hinnat julkaistaan säännöllisin väliajoin julkaisussa *Platt's Metals Week*, tai kuten Johnson Mattheyn perushinnat ovat meklareiden käytettävissä näiden tietokoneiden näytöllä.

B.4. Päätelmä

(72) Metallipörssit ovat todellisuudessa toisiinsa liittyneitä. Tämän vuoksi sekä platinalla että palladiumilla on maailmanlaajuiset maantieteelliset markkinat, joilla vallitsee Yhdysvaltain dollareina troyunssia kohden ilmaistu maailmanlaajuinen markkinahinta.

(73) Vähemmän tärkeiden metallien markkinat eivät ole yhtä kehittyneet. Näillä metalleilla käydään kuitenkin kauppaa maailmanlaajuisesti käyttäen julkisesti ilmoitettuja hintoja, jotka ilmaistaan Yhdysvaltain dollareina troyunssia kohden. Rodiumin, ruteniumin, iridiumin ja osmiumin maailmanlaajuisen kaupan ja markkinahinnan määräytymisen vuoksi näyttää siltä, että jokaisen kohdalla merkitykselliset maantieteelliset markkinat ovat maailmanmarkkinat.

VII. SOVELTUVUUS YHTEISMARKKINOILLE JA EUROOPAN TALOUSALUEESTA TEHDYN SOPIMUKSEN TOIMINTAAN

(74) Ehdotettu liiketoimi vähentäisi platinametallien ensisijaisten tuottajien määrän kolmesta kahteen Etelä-Afrikassa. Kolme Etelä-Afrikkaan sijoittautunutta platina-metallien tuottajaa hallitsevat tosiasiassa Etelä-Afrikan platinavaroja. Ainoastaan Etelä-Afrikassa ja paljon vähäisemmässä määrin Yhdysvalloissa malmi on riittävän rikasta, jotta sitä voidaan louhia ainoastaan sen platinametallien pitoisuuden vuoksi (sen sijaan, että platinametallien louhinta olisi sivutuote). Tämä pätee tulevaisuudessa myös Zimbabween.

(75) Lukuun ottamatta Venäjän varoja (joiden osuus on noin 10 prosenttia koko maailman varannoista), joista platinametalleja louhitaan nikkelin sivutuotteena, maailmassa ei ole muita huomattavia platinametallien lähteitä. Tämän vuoksi toimenpide johtaisi siihen, että ainoastaan kaksi yritystä hallitsisi noin 90:tä prosenttia platinametallien varoista maailmassa.

(76) Teollisuuden toteutettavuustutkimuksissa ja arvioissa on toistuvasti vahvistettu, että Etelä-Afrikka on nyt ja lähitulevaisuudessa platinametallien ja erityisesti platinan tärkein lähde.

(77) Etelä-Afrikan kolmesta tuottajasta LPD poikkeaa muista. Tämä johtuu ensinnäkin yrityksen omistustaustasta: eurooppalaisen alkuperänsä vuoksi sitä on pidetty teollisuudessa ulkopuolisena. Lisäksi sen johtamistyyli, jota muut toimijat kuvaavat ilmaisulla "niukka ja tiukka", poikkeaa muiden Etelä-Afrikan kaivosyritysten tyylistä.

(78) Vaikka kaikkia platinametalleja louhitaan yhdessä, arvion painopiste on ehdotetun toimenpiteen vaikutuksessa platinan ja rodiumin louhintaan ja jalostukseen, koska toimen todettiin luovan määräävän aseman ainoastaan näillä markkinoilla. Osmiumin suhteen osapuolten välillä ei ole päällekkäisyyksiä, koska LPD ei tuota osmiumia. Toimella ei myöskään ole merkittävää vaikutusta palladiumin markkinoihin.

A. *Platinametallien lähteet*

A.1. Primaaristen platinametallien nykyiset ja mahdolliset esiintymät, varastot ja kaivokset

(79) Platinametalleja louhitaan pääasiassa Etelä-Afrikassa ja Venäjällä, mutta pieniä esiintymiä on myös Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Etelä-Afrikassa platinametalleille on kolme eri louhintatapaa: avolouhinta, jossa malmi louhitaan maanpinnalta; vinolouhinta, jossa maahan kaivetaan malmion kanssa samansuuntainen vino kuilu, sekä pystylouhinta. Viimeisessä tapauksessa maahan kaivetaan pystykuilu, ja siitä kaivetaan vaakakäytäviä malmioihin. Avolouhinta on halvin menetelmä, seuraavana on vinolouhinta ja kallein on pystylouhinta. Pystylouhinnan kustannukset nousevat huomattavasti, kun saavutetaan 1 000 metrin syvyys. Tämä johtuu tarvittavasta lisäjäähdytyksestä ja siitä, että työvoiman samoin kuin malmin kuljetusmatka pitenee. LPD:llä ja Implatsilla ei kummallakaan ole avolouhosta; ainoan olemassa olevan avolouhoksen omistaa AAC:n platinatoiminnasta vastaava Amplats. Kaikkien kolmen louhintatavan tekniikkaa pidetään yleisesti täysin kehittyneenä.

(80) Yksittäisiä platinametalleja tuotetaan tietyissä suhteissa, jotka ovat luonnon määräämiä ja riippuvat louhitusta malmiosta. Virallisista lähteistä [4] saatujen tietojen mukaan platinan/palladiumin/rodiumin suhde on noin 100:42:21 Merenskyn malmisuonessa ja 100:83:54 UG2-suonessa. Muissa maissa palladiumin suhde platinaan on suurempi. Venäjän tärkeimmässä kaivoksessa Norilskissa suhde on suunnilleen 100:284:16, Yhdysvaltain Stillwaterin kaivoksessa se on 100:350:73 ja Kanadan Sudburyssa 100:110:24. Tämä tuotantorakenne aiheuttaa usein vähemmän tärkeiden metallien varastoja tai ylituotantoa. Se tarkoittaa myös sitä, että palladium muodostaa automaattisesti suuremman osan Venäjän tuotannosta kuin platina. Etelä-Afrikan kaivoksissa platina on kuitenkin ylivoimaisesti tärkein metalli, jonka osuus myyntituloista on yli 80 prosenttia.

(81) Kuten taulukosta 2 ilmenee, Etelä-Afrikan tuottajat tuottivat 70 prosenttia maailman platinasta ja 75 prosenttia rodiumista vuonna 1994, kun Venäjä tuotti 22 prosenttia platinasta ja 21 prosenttia rodiumista. Venäjä oli maailman suurin palladiumin tuottaja, joka tuotti 63 prosenttia koko maailman tuotannosta Etelä-Afrikan tuottaessa 28 prosenttia. Nämä markkinaosuudet voivat kuitenkin vaihdella vuodesta toiseen, mikäli tuottajat myyvät varastoistaan, ja on esimerkiksi varmaa, että Venäjä myi varastojaan vuonna 1994. Tarkasteltaessa tilannetta usean vuoden ajalta ei olekaan epäselvää, että Etelä-Afrikka on nyt ja tulevaisuudessa platinametallien tärkein toimittaja. Kuten taulukosta 3 ilmenee, 89 prosenttia platinametallien varoista maailmassa sijaitsi Etelä-Afrikassa, noin 10 prosenttia Venäjällä ja 1 prosentti Pohjois-Amerikassa [5] vuonna 1993.

[4] *European Minerals Yearbook*, 1995.

[5] Joidenkin lähteiden mukaan Etelä-Afrikan palladiumvarat ovat noin kaksinkertaiset Venäjän palladiumvaroihin verrattuna (Vermaak, 1995).

Taulukko 2

Platinametallien maailmanlaajuinen tarjonta maantieteellisesti vuonna 1994

(prosenttia)

	Platina	Palladium	Rodium
Etelä-Afrikka	70	28	75
Venäjä	22	63	21
Pohjois-Amerikka	5	8	4
Muut	3	1	0
Yhteensä	100	100	100

Lähde: Platinum 1995, Johnson Matthey.

Taulukko 3

Arvio platinametallien varoista vuonna 1993

(tonnia)

Etelä-Afrikka	50 030	88,6 %
IVY	5 900	10,5 %
Kanada	250	0,5 %
Yhdysvallat	250	0,5 %
Yhteensä	56 430	100,0 %

Lähde: European Minerals Yearbook.

(82) Selvityksessä *The Platinum Group Metals — a global perspective* esitetyssä C. F. Vermaakin laatimassa vaihtoehtoisessa arviossa mainitaan, että noin 9 prosenttia maailman kokonaisvaroista sijaitsee Zimbabwessa ja 12 prosenttia Suomessa. Kuten jäljempänä ilmenee, edellisten varojen louhinta ei ole vielä alkanut ja maassa sijaitsevan malmin määrä on noin 50 prosenttia pienempi kuin Bushveldin malmikerrostumassa. Suomessa platinametallien louhinnalla on pääasiassa vähäinen taloudellinen merkitys, ja niitä louhitaan nikkelin sivutuotteena. Vuosina 1981—1992 Suomi tuotti keskimäärin ainoastaan 2 000 unssia platinaa vuodessa. Tämän vuoksi Suomea ei ole syytä pitää merkittävänä lähteenä tulevaisuudessa. Joka tapauksessa Suomen kehittäminen merkittäväksi tuottajaksi vaatisi paljon aikaa ja pääomaa. Lisäksi on syytä ottaa huomioon, että viimeisen 30 vuoden aikana platinametalleja on etsitty laajasti eikä uusia merkittäviä vielä tutkimattomia platinametallien varoja odoteta enää löytyvän.

(83) Etelä-Afrikassa platinametallit esiintyvät pääasiassa Bushveldin malmikerrostumassa noin 130 kilometriä Johannesburgista luoteeseen. Bushveldin kerrostuma on maailman rikkain tunnettu platinametallien esiintymä. Se on soikion muotoinen noin 350 x 250 kilometrin kokoinen intruusio. Platinametalleja louhitaan kolmesta malmiosta: Merenskyn malmisuonesta, UG2-malmisuonesta, joka sijaitsee pystysuorassa Merenskyn suonen alla, sekä Plat-malmisuonesta. Merenskyn malmisuoni ja UG2-malmisuoni sijaitsevat Bushveldin malmikerrostuman itä- ja länsiosassa, ja Plat-malmisuoni sen pohjoisosassa.

(84) Venäjällä platinametalleja louhitaan pääasiassa Norilskin kerrostumasta Pohjois-Siperiassa. Kyseessä on nikkelikerrostuma, jossa platinametalleja tuotetaan nikkelin sivutuotteena. Myös Kanadassa platinametallit ovat nikkelin sivutuotteita.

Päätelmä

(85) Bushveldin malmikerrostuma Etelä-Afrikassa on ainoa tärkeä alue, jossa kerrostumia louhitaan ainoastaan platinametallien vuoksi. Lisäksi Bushveldin malmikerrostuman osuus koko maailman platinametalleista on noin 89 prosenttia; Venäjän osuus on noin 10 prosenttia, ja se syntyy nikkelin louhinnan sivutuotteena.

A.2. **Pääsy platinametallien markkinoille ja uudet kaivoshankkeet**

(86) Viimeisten viiden vuoden aikana platinametallien maailmanmarkkinoille ei ole tullut itsenäisiä yrittäjiä ([6]).

(87) Zimbabwessa on käynnissä kaksi kaivoshanketta. Ensimmäinen ja tärkeämpi on Hartleyn platinahanke, joka on kahden australialaisen yrityksen, Delta Goldin ja BHP:n yhteisyritys. Yleisesti saatavilla olevien tietojen perusteella ensimmäisen malmion louhinnan on suunniteltu alkavan vuonna 1996. Vuosituotannoksi on suunniteltu noin 150 000 unssia platinaa, 110 000 unssia palladiumia ja 11 500 unssia rodiumia vuosina 1997—1999. Tämä vastaa 2,5:tä prosenttia platinan, 2:tä prosenttia palladiumin ja 2,5:tä prosenttia rodiumin tarjonnasta maailmassa. Vastauksessaan osapuolet väittävät kaikkia näitä määriä suurempia laajentumisia keinotteluksi.

(88) Toinen hanke Zimbabwessa on Mimosan koekaivos, jota hoitaa Zimbabwe Mining and Smelting Company, joka on johtoryhmänsä omistama yritys. Julkaistuissa lähteissä arvioidaan, että koehanke tuottaa 6 000 unssia vuodessa, mutta sitä voidaan mahdollisesti laajentaa. Malmi on ilmeisesti kuitenkin huonompaa laatua kuin Hartleyn hankkeessa, ja joka tapauksessa tuotannon laajentaminen ei ole todennäköistä lähitulevaisuudessa. Suunnitteluvaiheessa on monia muita hankkeita esimerkiksi Zimbabwessa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa. Yhdysvalloissa sijaitsevan Stillwaterin kaivoksen osalta osapuolet ovat todenneet, että sen vuosituotanto voisi kaksinkertaistua 125 000 unssiin vuoden 1997 loppuun mennessä. Kaivos olisi silti edelleen pieni toimittaja, koska tällainen tuotannon taso vastaa noin 2,5:tä prosenttia koko maailman vuotuisesta tarjonnasta. Lisäksi on todettu, että toteutettavuustutkimuksen perusteella Stillwaterin vuosituotanto voisi nousta yhteensä 250 000 tonniin vuoteen 2 000 mennessä. Tämä vastaa 5:täprosenttia nykyisestä tarjonnasta ja olisi toteutuessaankin alhainen. Lisäksi on otettava huomioon, että Stillwaterissa ei ole välineitä platinan käsittelyyn vaan platina olisi laivattava ulkomaille jalostettavaksi.

(89) Implatsilla, LPD:llä tai Amplatsilla on määräysvalta Etelä-Afrikan Bushveldin kerrostuman kaikkiin tunnettuihin taloudellisesti kannattaviin valtauksiin. Sen vuoksi tälle alueelle ei odoteta uusia toimijoita. Lisäksi uuden platinametallien kaivoksen perustaminen vaatii erittäin paljon pääomaa, ja markkinoille pääsyn kokonaiskustannukset nousevat todennäköisesti yli 100 miljoonaan Yhdysvaltain dollariin, mikä sisältää maan hankinnan tai valtauksen ostamisen ja sijoitukset laitteisiin. Suuri osa näistä kustannuksista on "uponneita kustannuksia". Vaikka tällaisia hankkeita ilmenisi, niiden toteuttaminen vie tavallisesti vähintään viisi vuotta. Tämän vuoksi edes taloudellisesti toteutettavilla tärkeillä uusilla hankkeilla ei ole vaikutusta markkinoihin lähitulevaisuudessa.

Päätelmä

(90) Ainoastaan Hartleyn kaivos on todennäköinen uusi platinametallien lähde, joka olisi nykyisten toimijoiden määräysvallan ulkopuolella. Maailmanmarkkinoilla Hartley on kuitenkin ainoastaan merkityksetön toimija, jolla on vähän vaikutusta kokonaismarkkinoihin. Tämän vuoksi näyttää siltä, että primaarisia platinametalleja saadaan lähitulevaisuudessakin pääasiassa Etelä-Afrikan ja Venäjän tunnetuista varoista, ja niitä tuottavat ja myyvät Amplats, Implats, LPD ja Venäjä.

A.3. **Platinametallien kierrätys**

(91) Platinametallien kierrätys tapahtuu kahdella tavalla:

a) *Suljettu kierto*

Kun platinametalleja käytetään katalyytteinä teollisuudessa, niitä on puhdistettava tietyn käyttöajan jälkeen likaantumisen vuoksi. Hävikkejä esiintyy jonkin verran (noin 2 prosenttia) joko kierrätyksessä tai teollisessa prosessissa. Metalli jalostetaan käyttäjän laskuun, ja sen omistajuussuhde ei muutu kierrätyksen vuoksi. Uutta teollista kysyntää syntyy, kun kapasiteettia laajennetaan tai näitä pieniä hävikkejä korvataan.

b) *Talteenotto romusta*

Platinametalleja otetaan talteen pieniä määriä romusta, kuten piirilevyistä, mutta autojen katalysaattorit ovat ylivoimaisesti tärkein romun lähde. Johnson Mattheyn arvion mukaan länsimaissa platinametalleja otetaan talteen autojen katalysaattoreista seuraavasti:

([6]) Lukuun ottamatta Northamin kaivosta, jossa AAC:llä ja Rembrandtilla on osakkeita. Kaivoksen sulkeminen on kuitenkin joka tapauksessa odotettavissa kannattamattomuuden vuoksi.

Taulukko 4

Platinametallien kokonaiskulutus autojen katalysaattoreissa ja tähän liittyvä romun talteenotto

PLATINA

(1 000 unssia)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Yhteensä	1 535	1 565	1 550	1 685	1 870	1 790
Talteenotto	215	215	245	275	315	315
Talteenottoprosentti	14,0 %	13,7 %	15,8 %	16,3 %	16,8 %	17,6 %

PALLADIUM

(1 000 unssia)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Yhteensä	315	355	490	705	950	1 515
Talteenotto	85	85	95	100	105	105
Talteenottoprosentti	27,0 %	23,9 %	19,4 %	14,1 %	11,0 %	6,9 %

RODIUM

(1 000 unssia)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Yhteensä	334	301	305	356	381	415
Talteenotto	13	16	22	26	38	39
Talteenottoprosentti	3,9 %	5,3 %	7,2 %	7,3 %	10,0 %	9,4 %

(92) Taulukosta 4 käy ilmi, että talteenotetun platinan osuus (prosentteina kokonaiskulutuksesta) on noussut hitaasti ja oli 17,6 prosenttia vuonna 1995. Palladiumin ja rodiumin talteenotto on myös noussut absoluuttisesti tarkasteltuna.

(93) Autojen katalysaattoreista talteen otettujen platinametallien kokonaismäärä nousee todennäköisesti katalysaattorien yleistyessä. Pohjois-Amerikassa ja Japanissa toimivista keräysverkoista huolimatta on epätodennäköistä, että suhde nousisi 100 prosenttiin, koska talteenottoon liittyvät kuljetusongelmat ja keräyskustannukset eivät kannusta romun keräykseen. Lisäksi käytettyjä autoja viedään usein Euroopasta ja Yhdysvalloista Itä-Eurooppaan tai kolmannen maailman maihin, joten ne päätyvät kierrätysjärjestelmän ulkopuolelle. Kokemukset Yhdysvalloista, jossa ympäristölain-säädäntö on ollut voimassa noin 20 vuotta, osoittavat lisäksi, että kierrätettyjen platinametallien osuus autojen katalysaattoreiden vuotuisesta kulutuksesta Pohjois-Amerikassa oli ainoastaan 30 prosenttia vuonna 1994.

(94) Osapuolet ovat esittäneet, että vuonna 2000 kierrätetyistä autojen katalysaattoreista saadaan noin 737 000 unssia platinaa, eli käytännössä kaksi kertaa enemmän kuin vuonna 1995 (Johnson Mattheyn lukujen perusteella kasvu on 134 prosenttia). Tällaista kierrätetyn materiaalin määrää olisi verrattava Implatsin arvioon autojen katalysaattorien kulutuksesta. Kierrätettyä platinaa oli vuonna 1995 kulutuksesta 19 prosenttia, vuonna 2000 sitä ennustetaan olevan 39 prosenttia. Tällainen kasvu vaikuttaa kunnianhimoiselta, etenkin koska vuonna 1995 kierrätysaste (Johnson Mattheyn mukaan) oli Pohjois-Amerikassa 30 prosenttia, Japanissa 16 prosenttia ja Euroopassa 7 prosenttia. Tämän vuoksi komissio on päätellyt, että ennuste ei toteudu.

Päätelmä

(95) Kierrätyksen vaikutusta arvioitaessa olisi ensimmäiseksi otettava huomioon, että platinametallien kokonaiskysynnän odotetaan kasvavan (katso

VII.B.3 jakso jäljempänä). Tämän vuoksi kysynnän epätasapainoa ei voitaisi tasoittaa nykyisillä kierrätysasteilla. Lisäksi suljetussa kierrossa kierrätetyt platinametallit eivät päädy markkinoille, ja sen vuoksi ne voidaan jättää huomiotta. Toisaalta autojen katalysaattoreista talteenotetut platinametallit ovat rajallinen, ylimääräinen lähde, jonka ei odoteta muuttuvan lähitulevaisuudessa. Lopuksi suuri osa platinaa käytetään koruteollisuudessa, jossa syntyy suhteellisen vähän romua, eikä ole todisteita siitä, että koruja palautettaisiin kierrätettäviksi. Tämän vuoksi on oletettavissa, että kierrätettyjen platinametallien merkitys tarjonnan kannalta on rajallinen lähitulevaisuudessa.

B. *Platina*

B.1 Kysyntä

Nykyinen kysyntärakenne

(96) Taulukoissa 5 ja 6 kuvataan platinan kysyntää länsimaissa viiden viime vuoden aikana; tiedot ilmoitetaan tuhansina unsseina käyttötarkoituksen ja alueiden mukaan jaoteltuina. Kaikki tiedot on saatu Johnson Mattheyn julkaisusta *1992, 1993, 1994, 1995 and Interim Review 1995* ja perustuvat kulutukseen.

Taulukko 5

Käyttö	1991	1992	1993	1994	1995
Autojen katalysaattorit	1 350 (33 %)	1 305 (34 %)	1 410 (35 %)	1 555 (34 %)	1 475 (32 %)
Teollisuus	825 (20 %)	730 (19 %)	695 (17 %)	815 (18 %)	945 (20 %)
Korut	1 470 (36 %)	1 510 (40 %)	1 615 (40 %)	1 735 (38 %)	1 805 (38 %)
Muut	395 (11 %)	255 (7 %)	325 (8 %)	445 (10 %)	485 (10 %)
Yhteensä	4 040 (100 %)	3 800 (100 %)	4 045 (100 %)	4 550 (100 %)	4 710 (100 %)

Taulukko 6

Alue	1991	1992	1993	1994	1995
Länsi-Eurooppa	775 (19 %)	845 (22 %)	875 (22 %)	910 (20 %)	810 (17 %)
Japani	2 050 (51 %)	1 870 (49 %)	1 975 (49 %)	2 140 (47 %)	2 235 (48 %)
Pohjois-Amerikka	815 (20 %)	705 (19 %)	760 (19 %)	940 (21 %)	960 (20 %)
Muut maat	420 (10 %)	380 (10 %)	415 (10 %)	510 (11 %)	585 (12 %)
Kiina	-20 (0 %)	0 (0 %)	20 (0 %)	50 (1 %)	120 (3 %)
Yhteensä	4 040 (100 %)	3 800 (100 %)	4 045 (100 %)	4 550 (100 %)	4 710 (100 %)

(97) Kokonaiskysynnästä vuonna 1995 autojen katalysaattorien osuus oli 32 prosenttia, teollisuuden 20 prosenttia ja korujen 38 prosenttia. Korujen osalta osuudet ovat lähes samat kuin vuosina 1982—1995, mutta moottoriajoneuvosektorin osalta ne ovat kasvaneet ja teollisuuden osalta laskeneet.

(98) Viimeisten viiden vuoden aikana 47—51 prosenttia platinan maailmanlaajuisesta kysynnästä tuli Japanista, ja vuosina 1982—1995 tämä osuus ei koskaan pudonnut alle 42 prosentin. Pohjois-Amerikan osuus kokonaiskysynnästä samana ajanjaksona oli keskimäärin 25 prosenttia ja viiden viime vuoden aikana 19—20 prosenttia. Länsi-Euroopan osuus viiden viime vuoden aikana vaihteli 17 ja 22 prosentin välillä, ja oli viimeisten 14 vuoden aikana keskimäärin 17 prosenttia.

(99) Kulutuksen alueellisille eroille löytyy selitys. Viimeisten 14 vuoden aikana noin 63 prosenttia platinan kokonaiskulutuksesta Japanissa käytettiin koruteollisuudessa; korkean kysynnän syyt on selvitetty aiemmissa kappaleissa.

(100) Autojen katalysaattoreissa käytettävän platinan alueellinen kulutusrakenne perustuu kahteen seikkaan: päästöjä säätelevän lainsäädännön käyttöönottoajankohtaan ja autotiheyteen, jossa Yhdysvallat johtaa Japanin ja Länsi-Euroopan tullessa perässä. Ympäristölainsäädännön osalta Yhdysvallat oli ensimmäinen maa, jossa otettiin käyttöön päästöjen pakollista valvontaa koskeva lainsäädäntö vuonna 1970, ja tiukempaa valvontaa on sovellettu vuodesta 1990. Japanissa vastaava lainsäädäntö tuli voimaan 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa. Länsi-Euroopassa yhdysvaltalaiset standardit otettiin käyttöön Itävallassa ja Sveitsissä vuonna 1987 ja Norjassa ja Ruotsissa vuonna 1989. Vuonna 1992 tuli voimaan Euroopan talousyhteisön direktiivi, jossa määrättiin, että vuodesta 1993 alkaen kaikissa uusissa bensiinikäyttöisissä autoissa on oltava kolmitoiminen katalysaattori. Lisäksi Johnson Matthey ilmoittaa, että vuodesta 1996 suurin osa Euroopan dieselautoista varustetaan katalysaattoreilla, jotta ne vastaisivat tiukkenevaa lainsäädäntöä.

Päätelmä

(101) Platinalla on tärkeä tehtävä sekä katalyyttinä että jalometallina. Näyttää siltä, että metallin kysyntä on aina kasvanut, kun on kehitetty uusia teollisia sovelluksia tai ympäristölainsäädännössä on vaadittu autojen varustamista katalysaattoreilla.

B.2. Toimittajat

(102) Kuten taulukosta A1 (liitte I) ilmenee, vuonna 1994 platinan tärkeimpiä tuottajia olivat eteläafrikkalaiset yritykset Gencor, LPD ja Amplats sekä Venäjä. Muita tuottajia olivat kanadalainen Inco ja yhdysvaltalainen Stillwater. Lyhyt kuvaus tärkeimmistä tuottajista valaisee Etelä-Afrikan platinakaivostoiminnan merkitystä.

Amplats

(103) Amplats on teollisuuden johtava yritys ja Etelä-Afrikan vanhin platinan tuottaja. Vuonna 1995 yrityksen osuus maailman platinamarkkinoista oli [...] (*) (7), ja sillä on erittäin hyvät malmivarat. Varoja koskevat tiedot ovat erittäin salaisia. Amplats on kuitenkin arvioinut varansa virallisten julkaisemattomien tietojen perusteella. Uusimpien arvioiden mukaan Amplats hallitsee noin 50:tä prosenttia Bushveldin kerrostuman taloudellisesti käyttökelpoisesta varannosta (loput 50 prosenttia ovat Amplatsin kilpailijoiden Implatsin ja LPD:n hallinnassa).

(104) Amplats louhii 75 prosenttia tuotannostaan Merenskyn malmisuonesta. Epäjalojen metallien kuten nikkelin ja kuparin pitoisuus on suurempi Merenskyn malmisuonessa kuin UG2-suonessa. Epäjalot metallit ovat ylimääräinen tulonlähde platinametallien lisäksi. Tämän vuoksi on tavallisesti kannattavampaa louhia Merenskyn malmisuonta kuin UG2-suonta.

(105) Kuten (liitteen II) kuvasta II A ilmenee, Amplatsin kaivostoiminta vaihtelee vähän kustannuksia aiheuttavasta toiminnasta Potgietersrustin avolouhoksessa toimintaan joissakin tavanomaisissa louhoksissa, joiden kustannukset ovat suhteellisen korkeat ja jotka eivät olleet kannattavia vuoden 1994 hinta-kustannustasolla mitattuna. Implatsilta saatujen tietojen perusteella komissio arvelee, että vuonna 1994 tappiota tuottaneiden tai nollatuloksen saavuttaneiden kaivosten määrä vastasi noin [...] (8) Amplatsin tuotannosta.

(106) Amplats on tällä hetkellä alan ainoa yritys, jolla on taloudellista kiinnostusta jalostettujen tuotteiden kauppaan, valmistukseen ja markkinointiin:

a) AAC:llä on Luxemburgissa sijaitsevan tytäryhtiönsä Minorcon ja Johannesburg Consolidated Investment Limitedin, jäljempänä "JCI", kautta epäsuora osuus kahdesta valmistajasta, jotka ovat Johnson Matthey (alle 25 prosentin osuus) ja Engelhard (alle 40 prosentin osuus). Lisäksi Engelhard on Amplatsin tärkeimpiä asiakkaita, ja Johnson Matthey toimii yksinoikeudella Amplatsin kauppaedustajana, mutta tietyin edellytyksin asiakkaat voivat ostaa myös suoraan Amplatsilta.

b) Amplats on kansainvälisen platinakillan (Platinum Guild International eli PGI) tärkein tukija; PGI:n tarkoitus on edistää platinan käyttöä koruteollisuudessa. Platinakiltoja on viisi, ja ne toimivat Italiassa, Saksassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Yhdysvalloissa ja Japanissa. Japanin PGI on ylivoimaisesti suurin, mikä johtuu Japanin korumarkkinoiden koosta. Gencor tukee eräitä PGI:n myynninedistämishankkeita Yhdysvalloissa ja Japanissa.

(107) Amplats on johtava toimija platinateollisuudessa, ja sen taloudellinen asema on vahva, mikä johtuu velkojen vähäisestä määrästä ja suuresta kassavarannosta.

(*) Hakasulkeiden väliin jätetyllä tyhjällä tilalla ilmaistaan tästä julkaisusta pois jätetyt liikesalaisuudet.

(7) Vähemmän kuin 40 %.

(8) Vähemmän kuin 25 %.

Implats

(108) Implats on toiseksi suurin platinan toimittaja, jolla oli [...] [9] markkinaosuus maailman platinamarkkinoilla vuonna 1995. Amplatsin mukaan Implatsin ja LPD:n yhteisessä määräysvallassa on noin 50 prosenttia Bushveldin malmikerrostuman taloudellisesti houkuttelevasta varannosta. Sulautumista varten laaditussa osakkeenomistajille osoitetussa kiertokirjeessä arvioitiin, että Implatsin malmivarat riittäisivät vielä ainakin 40 vuodeksi. Tässä yhteydessä on kuitenkin tärkeää muistaa, että Implats on toiminut kauan platinateollisuudessa ja suurin osa sen malmivaroista on syvällä, joten louhinnasta aiheutuu korkeita kustannuksia. Tällä hetkellä Implats louhii 50 prosenttia malmistaan Merenskyn ja 50 prosenttia UG2-malmisuonesta.

(109) Kuten liitteen II kuvasta II A ilmenee, Implatsilla on joitakin kustannuksiltaan erittäin kilpailukykyisiä kaivoksia, mutta sen kustannukset ovat silti Etelä-Afrikan tuottajista korkeimmat. Vuonna 1994 noin [...] [10] Implatsin tuotannosta tuotti tappiota tai saavutti ainoastaan nollatuloksen. Amplatsiin ja LPD:hen verrattuna Implatsin ainoa laajentamismahdollisuus on louhia syvemmällä sijaitsevia malmivaroja, joiden kustannukset ovat korkeammat.

(110) Gencor omisti aikoinaan myyntiyrityksen Ayrton Metals Limited, mutta se myytiin Standard Bank Investment Corporation Limitedille vuonna 1994. Standard Bankin omistavat South African Mutual Life, jolla on Rembrandtin osakkeita, ja De Beers (jolla on yhteyksiä AAC:hen). Tärkeämpää on kuitenkin, että vuonna 1994 Gencor osti Shelliltä Billitonin malmitoiminnan liikevarat. Billitonin malmitoimintaan kuuluu kaivos-toimintaa, jalostusta ja runsaasti muiden kuin rautametallien kauppaa, joka käsittää jo nyt jalometallien kuten kullan kaupan. Billiton on Lontoon metallipörssissä "ring-member" (sen edustajilla on pääsy siihen pörssisalin osaan, jossa käydään kauppaa platinametalleilla). Lisäksi Implats tukee joitakin PGI:n hankkeita hankekohtaisesti Yhdysvalloissa ja Japanissa.

(111) Implatsin liiketoiminnan tilanne on hyvä, kassavaranto vahva ja velkaantumisaste alhainen. Ennen sulautumissuunnitelmia Implats oli kiinnostunut laajentamaan platinatoimintaansa. Se tuli kuitenkin siihen tulokseen, että LPD:n kanssa sulautuminen on houkuttelevampaa kuin laajentuminen hankkimalla syvemmällä sijaitsevia malmivaroja, koska jälkimmäinen vaihtoehto aiheuttaisi suuria pääomakuluja.

LPD

(112) LPD on Etelä-Afrikan kolmanneksi suurin tuottaja, jonka osuus maailman platinamarkkinoista oli [...] [11] vuonna 1995. Kuten edellä kävi ilmi, Amplatsilta saatujen tietojen perusteella voidaan päätellä, että LPD:n ja Implatsin yhteisessä määräysvallassa on 50 prosenttia Bushveldin malmikerrostuman malmivaroista. Lonrhon marraskuussa 1995 laatiman osakkeenomistajille tarkoitetun kiertokirjeen mukaan LPD:n malmivarat riittävät vielä ainakin 35 vuodeksi, ja kiertokirjeessä viitataan muihin varoihin, jotka riittävät tämän jälkeenkin. Tässä yhteydessä olisi pantava merkille, että LPD:llä on runsaasti lähellä maanpintaa sijaitsevia malmivaroja ja paljon toimintaa, josta aiheutuu ainoastaan vähän kustannuksia.

(113) LPD louhii 75 prosenttia malmistaan UG2- ja 25 prosenttia Merenskyn malmisuonesta. LPD on onnistunut pitämään kustannuksensa erittäin kilpailukykyisinä. Kuten liitteen II kuvasta II A ilmenee, Etelä-Afrikan kolmesta tuottajasta LPD:llä on alhaisimmat kustannukset, eikä yksikään sen kaivoksista ollut kannattamaton vuonna 1994. LPD:n toiminnan alhaiset kustannukset johtuvat osittain siitä, että sen malmivarat eivät sijaitse kovin syvällä, ja osittain yrityksen pelkistetystä toimintatavasta. LPD:n organisaatiorakenne on yksinkertainen, yrityskulttuuri voimakkaasti yrittämistä korostava ja yrityksessä painotetaan vastuullisuutta. LPD poikkeaa sen vuoksi täysin monista Etelä-Afrikan suuremmista kaivosyrityksistä.

(114) LPD on osallistunut jonkin verran PGI:n toimintaan, mutta muuten yritys ei ole osoittanut kiinnostusta jalostusta kohtaan. Implatsin ja LPD:n välillä on kuitenkin ollut rakenteellisia yhteyksiä vuodesta 1990, jona Lonrho-ryhmä hankki Implatsilta Kareen kaivoksen antamalla vastineeksi 27 prosentin osuuden LPD:stä. Tämän liiketoimen yhteydessä Lonrho- ja Gencor-konsernit tekivät myös osakkaiden välisen sopimuksen. Sopimuksessa määrätään, että molemmat osakkaat nimittävät saman määrän hallituksen jäseniä; jäsenillä on samanlaiset äänioikeudet eikä yhdelläkään ole ratkaisevaa ääntä. Tietyt päätökset edellyttävät hallituksen suostumusta; tällaisia päätöksiä ovat: LPD:n purkaminen, jaettavien osinkojen taso, vuotuinen strateginen suunnitelma ja talousarvio, vuositaseen hyväksyminen ja liikkeenjohtosopimuksista maksettujen palkkioiden muutokset. Suuria sijoituksia ja myyntejä koskevat päätökset edellyttävät osakkaiden suostumusta.

[9] Vähemmän kuin 20 %.
[10] Vähemmän kuin 25 %.
[11] Vähemmän kuin 15 %.

(115) Näistä yhteyksistä huolimatta LPD on pysynyt itsenäisenä kilpailijana. Vuonna 1989, jolloin sen platinatuotanto oli 346 000 unssia, LPD toteutti laajentumisohjelman. Samana vuonna Westplatsin kaivoksella otettiin käyttöön uusi rikastuslaitos, jonka vuotuinen kapasiteetti on miljoona tonnia. Vuonna 1990 saatiin valmiiksi sulatuslaitoksen sekä epäjalojen metallien ja jalometallien jalostamojen kattavat laajennukset. Ohjelma jatkui maltilliseen tahtiin vuosina 1991—1992 tuotannon noustessa 550 000 unssiin vuodessa. Pääoman laajennusohjelma päättyi vuonna 1992, mutta Lonrhon vuosikertomuksessa LPD:n vuotuiseksi tuotantotasoksi tulevaisuudessa arvioidaan 900 000 unssia. Lisälaajentuminen on suunnitteilla. Lonrhon vuosikertomuksessa vuodelta 1993 todetaan, että platinakaivokset ovat valmiina toteuttamaan uusia laajennuksia nopeasti, tehokkaasti ja minimikustannuksin. Osakkeenomistajille marraskuussa 1995 osoitetun kiertokirjeen mukaan LPD:n pääomamenot olivat 163 miljoonaa Etelä-Afrikan randia vuonna 1993, 96 miljoonaa randia vuonna 1994 ja 79 miljoonaa randia vuonna 1995. On ennakoitu, että rajoitettujen lisäkustannusten avulla LPD voisi laajentua edellä mainitulle 900 000 unssin tasolle.

(116) Vuoden 1990 sopimuksen jälkeen LPD on ollut itsenäinen toimija, jolla on oma johtorakenne sekä markkinointi- ja kaupalliset strategiat. Lonrho Management Services, joka on Lonrho-konsernin yritys ja rakenteellisesti riippumaton LPD:stä, on säilyttänyt oikeuden johtaa sekä Eastplatsia että Westplatsia, mikä käsittää vastuun näiden yritysten liiketoiminnan, hankkeiden ja liikeasioiden tavanomaisesta ja päivittäisestä johtamisesta ja valvonnasta. Lisäksi Lonrho Management Services "tarjoaa" LPD:n liiketoiminnan ja -asioiden asianmukaiseksi hoitamiseksi sellaisia neuvoja ja palveluita, jotka eivät vahingoita johtoon ja henkilöstöön liittyviä toimintoja. Lonrho-konserni valvoo Lonrho Management Services -yritystä, ja sen koko johto on Lonrho-konsernin henkilöstöä.

(117) LPD:n koko tuotannon markkinointi ja myynti on sidottu sopimuksin Western Metal Salesin hoidettavaksi. Western Metal Sales on Brysseliin sijoittautunut yritys, jolla ei ole rakenteellisia yhteyksiä LPD:hen, jonka omistaa Lonrho-konserni ja jonka johtoa ja hallituksen jäseniä Gencor-konserni ei nimitä eikä valvo. Koska LPD ja Implats säilyttävät molemmat erilliset markkinointiosastonsa, ne itse asiassa kilpailevat osittain samoista asiakkaista ja toimittavat tällä hetkellä osittain samoille asiakkaille erilaisin ehdoin (esimerkiksi tarjoamalla erilaisia alennuksia).

(118) Gencor-konsernilla ei ollut vaikutusvaltaa LPD:n kilpailustrategiaan. Osapuolet ovat itse vahvistaneet tämän toteamalla, että sekä Implats että LPD olivat ja toistaiseksi ovat edelleen täysin erillisiä yksiköitä, joilla molemmilla on oma johtonsa, joka vastaa yksikön päivittäisen toiminnan johtamisesta itsenäisesti. Ne toteavat myös, että Implatsin osuus oli ja pysyy 27 prosenttina LPD:stä. Lisäksi osapuolet ovat todenneet, että [Gencor- ja Lonrho-yhtiöryhmien välinen] suhde oli kahden osakkaan välinen suhde Western Platinum Limited ja Eastern Platinum Limited -yrityksissä eikä kyseessä ollut kumppanuus tai puolikumppanuus. Koska Lonrho Management Services tarjoaa johtopalveluita LPD:lle, sillä on vahva ja etuoikeutettu asema, jossa se sekä tuntee että hoitaa liiketoimintaa ja vaikuttaa voimakkaasti kaikkien liiketoimintaa koskevien päätösten tuloksiin.

(119) LPD:n autonomiaa vahvistaa Lonrho-konsernin johdon omaksuma luja asenne, jonka mukaan LPD pidetään itsenäisenä yksikkönä. Järjestelyn alussa Lonrho-konserni nimitti toimitusjohtajaksi yhden Lonrhon johtajista, T. Wilkinsonin, ja tämä hoitaa tehtävää edelleen. Wilkinsonin asemaa on vahvistanut se, että Gencor-konserni ei nimittänyt jäseniä LPD:n hallitukseen ennen kuin sopimuksen allekirjoittamisesta tammikuussa 1990 oli kulunut yli vuosi.

(120) Kuten VII B.5 jaksossa selitetään tarkemmin, käsiteltävän toimen tuloksena Western Metal Salesin ja Lonrho Management Servicesin toiminnat sulautetaan. Lisäksi LPD menettää mahdollisuuden laajentaa tuotantoaan itsenäisesti, ja tämän vuoksi päätellään, että itsenäinen toiminta, jota LPD on hoitanut johtorakenteensa, tuotannon, markkinoinnin ja kaupallisten strategioiden kautta, loppuu. Tämän seurauksena alan kilpailun luonteessa tapahtuu merkittävä muutos.

(121) LPD on melko velkaantunut, ja sen käteisvarat ovat vähissä viime vuosina tehtyjen sijoitusten vuoksi, mutta toiminta on kannattavaa nykyisillä hintatasoilla. Velkataakan keventäminen voisi olla toivottavaa, mutta LPD:n ja Lonrho South African johtoryhmän mielestä sulautuminen Gencorin kanssa ei ole tarpeen velkataakan keventämiseksi. Sen sijaan se uskoo, että uutta pääomaa olisi saatavissa muista lähteistä. Tällaisia lähteitä voisivat olla esimerkiksi sisäiset kassavirrat (joiden arvioidaan olevan riittävät kattamaan rajoitetut pääomakustannukset), pankkilainat (jotka perustuisivat osakkaiden takuisiin) tai muut osakaslainat.

Venäjä

(122) Venäjällä oli 23 prosentin osuus maailman platinatarjonnasta vuonna 1995. Johnson Mattheyn tietojen mukaan ainoastaan noin 13 prosenttiyksikköä näistä 23 prosentista saatiin tuotannosta ja noin 10 prosenttiyksikköä eli noin 500 000 unssia toimitettiin varastoista. Venäjän hallitus valvoo jalometallien vientiä Venäjältä jalometallien ja jalokivien komitean ja sen myyntiedustaja Almazin kautta.

(123) Johnson Mattheyn julkaisun "Platinum 1995" mukaan Venäjän platinantuotanto oli huipussaan 1980-luvun loppupuolella. Lisäksi Johnson Mattheyn mukaan poliittiset muutokset Venäjällä ovat johtaneet tuotannon laskuun muun muassa tarvittavien sijoitusten puutteen vuoksi ja koska platinametallien pitoisuus on kärsinyt, koska suuri osa runsaasti kiisua sisältävästä malmista on louhittu loppuun. Tämän vuoksi Venäjän kaivokset eivät voi kilpailla laajentumalla lähitulevaisuudessa.

(124) Periaatteessa länsimaiset yritykset voisivat sijoittaa platinametallien tuotantoon Venäjällä. Kuten jäljempänä selitetään, tämä on kuitenkin epätodennäköistä (katso VII B.3). Tämän vuoksi näyttää siltä, että Venäjän kyky kilpailla platinamarkkinoilla heikkenee tulevina vuosina.

(125) Osapuolet ovat ilmoittaneet, että Norilskin kaivos Venäjällä nostaa vuosituotantonsa 1 miljoonaan unssiin viiden seuraavan vuoden aikana. C. F. Vermaakin julkaisun "The Platinum Group Metals — a global perspective" mukaan tällaista tuotannon tasoa ei ole saavutettu koskaan aikaisemmin. Osapuolten mukaan tällaisen tuotannon saavuttaminen edellyttää huomattavia (1—2 miljardin Yhdysvaltain dollarin suuruisia) sijoituksia, jotka voivat olla mahdollisia neljän, viiden vuoden sisällä. Osapuolet väittävät myös, että Uneximbank ja Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki ovat sitoutuneet keräämään varat (kahden seuraavan vuoden aikana). Toisin kuin on väitetty, Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki ei kuitenkaan tarjoa rahoitusta. Ottaen huomioon sijoitusnäkymät ja todennäköisyys saada rahoitusta ei ole kovin todennäköistä, että Venäjä saavuttaa entiset tuotantotasonsa (tai jopa ylittää ne, kuten osapuolet ovat väittäneet) viiden seuraavan vuoden aikana.

Muut toimijat

(126) Alan muita toimijoita ovat erityisesti yhdysvaltalainen Stillwater ja kanadalainen Inco. Stillwaterilla ei ole Etelä-Afrikan tuottajien tuotantokapasiteettia eikä malmivaroja, joten se ei voi uhata niiden markkina-asemaa. Inco on ensisijaisesti nikkelikaivos. Joka tapauksessa kummallakin on mahdollisuuksia ainoastaan muutaman prosentin markkinaosuuteen maailman platinamarkkinoilla.

B.3 Kysyntä- ja tarjontaennusteet

Osapuolten toimittamat kysyntäennusteet

(127) Sekä Implats että Lonrho ovat toimittaneet ennusteita platinan kysynnästä tulevaisuudessa. Implatsin tiedot on kerätty sisäisesti, mutta Lonrhon (taulukossa 7 esitetty) ennuste on Johannesburgissa toimivan välittäjäyhtiö Anderson, Wilson & Partners Inc:n laatima julkinen asiakirja, joka sisältyi 28 päivänä elokuuta 1995 päivättyyn kiertokirjeeseen. Ennusteen mukaan kysyntä (tuhansina unsseina ilmoitettuna) on seuraava:

Taulukko 7

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Autojen katalysaattorit	2 000	2 050	2 100	2 100	2 200	2 300
Kierrätys	-375	-375	-400	-425	-450	-500
Koruteollisuus	1 750	1 900	2 000	2 100	2 200	2 300
Teollisuus	700	745	770	775	790	800
Polttoainekennot	30	30	40	50	60	70
Sijoitus	400	350	300	350	400	400
Muut	200	200	200	200	200	200
Yhteensä	4 705	4 900	5 010	5 150	5 400	5 570

Edellä olevissa kokonaiskysyntää koskevissa luvuissa annetaan autojen katalysaatto-reille noin 34 prosentin, koruteollisuudelle noin 40 prosentin, teollisille käyttötarkoituksille noin 19 prosentin ja sijoituksille noin 7 prosentin osuudet. Osapuolet ovat toimittaneet komissiolle muita ennusteita: vuosille 1996—1997 BOE Nat West Securitiesin ja SBC Warburgin ennusteen ja vuoteen 2000 päättyvälle ajanjaksolle Engelhardin ennusteen. Implatsin ja BOE Nat West Securitiesin ennusteet ovat optimistisempia kuin edellä esitetty, mutta Engelhardin ja SBC Warburgin ennusteet ovat pessimistisempiä. Vuosien 1997—2000 osalta yllä oleva taulukko on optimistisempi ja Engelhardin ennuste pessimistisempi kuin Implatsin ennuste.

Ennusteeseen vaikuttavat tekijät

Autojen katalysaattorit

(128) Katalysaattorissa käytettävän platinan kysyntä tulevaisuudessa riippuu moottoriajoneuvojen kysynnän kasvusta ja pakokaasupäästöjä koskevan uuden tai korjatun lainsäädännön käyttöönotosta. Ympäristölainsäädännön osalta sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa suunnitellaan tiukempaa päästöjen valvontaa ennen vuosituhannen loppua. Lisäksi on todisteita platinan käytön lisääntymisestä dieselautojen katalysaattoreissa Euroopassa. Tämän uskotaan olevan kasvava alue maailmanlaajuisesti.

(129) Platinan kysyntä autojen katalysaattoreita varten jatkuu ja kasvaa; kysyntää vahvistaa uuden lainsäädännön käyttöönotto esimerkiksi Brasiliassa vuonna 1996 ja Argentiinassa vuonna 1997.

Koruteollisuus

(130) PGI ennustaa, että platinakorujen markkinat Japanissa kasvavat vuosisadan loppuun asti. Lisäksi kansainvälinen platinayhdistys (International Platinum Association) ja PGI kohdistavat voimakkaita markkinakampanjoita Kiinan ja Yhdysvaltojen markkinoihin. Yhdysvalloissa kysyntä voi palata 1920-luvun tasolle (150 000 unssiin vuodessa). Toisaalta platinakorujen kysynnän kasvu Kiinassa on enemmän keinotteluun perustuvaa, mutta on totta, että Japanin ja Kiinan välillä on kulttuurisia yhtäläisyyksiä: puhtaus ja metallin "valkoisuus" ovat tärkeitä tekijöitä kasvun kannalta.

Teollisuus

(131) Yleisesti ottaen on epätodennäköistä, että öljy- tai kemianteollisuudessa ilmenisi merkittävää uutta kysyntää, koska sovellukset ovat yleensä loppuun kehitettyjä. Tästä huolimatta jonkinlaista korvaamista tulee tapahtumaan, koska laman aikana suljettuja laitoksia ollaan nyt avaamassa. Mikrotietokoneiden lisääntyvä käyttö johtaa kysynnän kasvuun, koska enemmän platinaa käytetään levykkeiden päällystyksessä ja tietokoneiden muissa osissa. Lisäksi polttoainekennot voivat pitkällä aikavälillä johtaa kysynnän kasvuun.

Osapuolten toimittamat tarjontaa koskevat ennusteet

(132) Lonrho on viitannut (taulukossa 8 esitettyyn) Johannesburgissa toimivan välittäjäyhtiö Anderson, Wilson & Partners Inc:n laatimaan ennusteeseen, joka sisältyi 28 päivänä elokuuta 1995 päivättyyn kiertokirjeeseen. Ennusteen mukaan tarjonta (tuhansina unsseina) on seuraava:

Taulukko 8

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Pohjois-Amerikka	230	220	210	210	210	210
Hartley	0	25	50	75	100	125
Mimosa	0	25	50	75	100	125
Muut	140	140	140	140	140	140
Etelä-Afrikka	3 294	3 495	3 510	3 510	3 528	3 569
Edelliset yhteensä	3 664	3 905	3 960	4 010	4 078	4 169
Venäjän myynti	900	750	650	550	450	450
Kaikki yhteensä	4 564	4 655	4 610	4 560	4 528	4 619

(133) Osapuolet ovat toimittaneet komissiolle muita ennusteita: vuosille 1996—1997 BOE Nat West Securitiesin ja SBC Warburgin ennusteen ja vuoteen 2000 päättyvälle ajanjaksolle Engelhardin ennusteen. Kaikissa näissä ennusteissa vuosien 1996—1997 tarjonta arvioidaan suuremmaksi kuin edellä esitetty. Engelhard uskoo myös, että vuosina 1998—2000 tarjonta ylittää yllä esitetyt luvut. Myös Implats on toimittanut kyseistä ajanjaksoa koskevan tarjontaennusteen, joka sisältyi hallituksen papereihin; ennusteessa tarjonta ylittää yllä esitetyt luvut. LPD on ollut eri mieltä tästä ennusteesta sanoen sen olevan liian pessimistinen tarjonnan ylijäämän suhteen.

(134) Ei ole tärkeää, mikä näistä ennusteista on tarkin; se mikä on tärkeää ja mikä ilmenee taulukosta 8 on, että Etelä-Afrikan ja Venäjän tarjonta hallitsee tulevaisuudessa platinan kokonaistarjontaa ja maltillista kysynnän kasvua voi esiintyä. Koska muilta maantieteellisiltä alueilta ja kierrätyksestä saatava tarjonta on erittäin vähäistä, mahdollinen tarjontavaje voidaan kattaa ainoastaan Etelä-Afrikan tai Venäjän lähteistä. On epätodennäköistä, että Venäjän myynti voisi lievittää mahdollista tulevaa kysynnän ja tarjonnan epätasapainoa, koska Norilskin kaivos ei ole täysin toimintakykyinen (varaosista ja tarvikkeista on puutetta ja esiintyy muita ongelmia, kuten paikallisen voimalaitoksen hajoaminen). Lisäksi on epätodennäköistä, että kaivoksesta tulisi täysin toimintakykyinen ilman merkittäviä, todennäköisesti länsimaisia, sijoituksia. Tällaiset investoinnit eivät ole todennäköisiä, koska jokaisen länsimaisen sijoittajan olisi korvattava ympäristövahingot ennen laitokseen sijoittamista.

(135) Johnson Matthey arvelee, että venäläiset ovat myyneet varastojaan "ainakin neljänä vuoden 1991 jälkeisestä viidestä vuodesta"; tämän vuoksi herää kysymys, kuinka moneksi vuodeksi riittää varastoja, joita voidaan käyttää kattamaan läntisen maailman tarpeiden ja tuotannon välisiä eroja. Tähän kysymykseen ei ole täsmällistä vastausta, mutta [... arvellaan, että nykyisellä myyntivauhdilla Venäjän platinavarastot on käytetty vuoden 1997 loppuun mennessä. ...] näkyy taulukossa 8 Venäjän laskevina myyntilukuina.

(136) On sen vuoksi todennäköistä, että kasvavilla markkinoilla syntyy tarjonnan puute, jonka todellisuudessa voivat korvata vain Etelä-Afrikan tuottajat.

B.4. Taloudelliset oletukset, joihin komission arvio määräävästä asemasta platina-teollisuudessa perustuu

(137) Komissio mielestä kilpailu platinateollisuudessa tapahtuu periaatteessa neljän suurimman toimittajan välillä: Amplatsin, Implatsin, LPD:n ja Venäjän, joilla on yhteensä yli 90 prosentin osuus markkinoista. Lisäksi kaikki neljä ovat selvillä vaikutuksestaan markkinoihin, mikä vaikuttaa niiden markkinakäyttäytymiseen. Tämän näkemyksen perustelut ovat seuraavat:

(138) a) Platinateollisuus on luonnonvaroihin perustuva teollisuus, joka tuottaa homogeenista tuotetta noteerattuun markkinahintaan. Kaikki neljä suurinta tuottajaa ovat selvillä merkityksestään markkinoilla. Tätä todistaa esimerkiksi [...] antama kertomus [...], josta ilmenee [...], että jos uusi yksikkö rajoittaa tuotantoa, hinnat nousevat. Samoin Venäjä on ilmeisesti ymmärtänyt edut, jotka seuraavat platinan myymisestä vahvojen markkinoiden aikana (katso jäljempänä esitetty). Tämän vuoksi toimittajat ovat tietoisia platinan hinnan alas painamiseen liittyvästä vaarasta. Taloudellisessa mielessä toimittajat eivät pidä itseään vain hinnan hyväksyjinä. Tämä pitäisi vielä vähemmän paikkansa Implatsin ja LPD:n sulautumisen jälkeen, jolloin olisi aluksi kolme ja pian sen jälkeen kaksi keskeistä toimijaa (olettaen, että Venäjän myynti laskee; katso jäljempänä esitetty).

b) Platinateollisuuden kiinteät kustannukset ovat korkeat ja kustannusrakenne joustamaton. Esimerkiksi [...] on ilmoittanut kiinteiden kustannusten osuudeksi 70 prosenttia kokonaiskustannuksista. [... "koska korkeiden kiinteiden kustannusten rakenne on tällainen, tuotantoa ei voida muutella merkittävästi, vaikka osa kuiluista lisää vain vähän tai ei ollenkaan kannattavuutta, mikä on tilanne tällä hetkellä". Huonosti kannattavista kaivoksista Implats toteaa myös, että "edellä esitetyt tiedot viittaavat strategiaan, jossa suljettaisiin kannattamattomat kaivokset ja keskityttäisiin kannattaviin. ..., koska se johtaisi kannattavuuden järjestelmälliseen tuhoamiseen. Sellaiset kustannukset, joita ei voida karsia, olisi yksinkertaisesti jaettava jäljellä olevien kaivosten kesken, mikä tekisi jokaisesta huonosti kannattavasta kaivoksesta kannattamattoman ja johtaisi uusiin sulkemisiin" ...] Päättäessään sopivasta tuotannon tasosta platinan tuottajan on tämän vuoksi tarkasteltava toimintansa kustannuksia kokonaisuutena eikä ainoastaan yksittäisten kaivosten käyttökustannuksia.

Lisäksi kaivosten tilapäisestä sulkemisesta ja avaamisesta aiheutuvat kustannukset lisäävät tuotannon "tahmeutta". Yksittäisiä kaivoskuiluja ei voida ottaa käyttöön tai sulkea helposti platinan hintojen lyhytaikaisten vaihteluiden perusteella.

Implatsilta saamiensa tietojen perusteella komissio on laatinut liitteessä II esitetyn vertailun Etelä-Afrikan tärkeimmistä tuottajista. Kyseessä on kaivosten käyttökustannusten vertailu eikä platinan tuotannon rajakustannuskäyrien vertailu. Itse asiassa suuri osa kaivosten käyttökustannuksista ei vaihtele kaivoksen tuotannon mukaan vaan on kiinteä. Kuten edellä mainittiin, platinakaivosten tuotantoa koskevat päätökset perustuvat lisäksi useisiin tekijöihin eivätkä pelkästään lyhyen aikavälin käyttökustannuksiin ja yksittäisten kuilujen katteisiin. Tämän vuoksi liitteen II kustannuskäyrät eivät kuvaa yksittäisten tuottajien lyhyen eivätkä pitkän aikavälin kustannuskäyriä vaan niissä vertaillaan ainoastaan käyttökuluja.

c) Eräs osoitus määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä platinateollisuudessa olisi tuotannon säädelty rajoittaminen, mikä johtaisi hintojen nousuun. Tällaisen väärinkäytön onnistuminen edellyttää, että marginaalisista lähteistä kuten kierrätyksestä, oligopolin ulkopuolisilta toimittajilta ja maanpäällisistä varastoista saatavat toimitukset eivät riitä kattamaan tuotannon leikkauksista seuraavaa vajetta markkinoilla.

Tässä mielessä on valaisevaa, että aikaisemmat tiedot eivät osoita tarjontaa juurikaan ilmenneen marginaalisista lähteistä. Määrällisesti platinamarkkinat kasvoivat 2,8 miljoonasta 5,2 miljoonaan unssiin vuosina 1985—1995 (katso liite VI). Amplatsin, LPD:n ja Venäjän osuus oli 2 miljoonaa unssia 2,4 miljoonan unssin suuruisesta uudesta kysynnästä, ja muut toimittajat ja kierrätys vastasivat vain lopusta. Venäjän ja Etelä-Afrikan ulkopuoliset toimittajat lisäsivät markkinaosuuksiaan 6 prosentista vuonna 1985 vain 7 prosenttiin vuonna 1995, ja kierrätys maailmanmarkkinoilla kasvoi 2 prosentista 6 prosenttiin samana ajanjaksona. Tämän vuoksi on epärealistista uskoa, että kierrätys ja Etelä-Afrikan ja Venäjän ulkopuoliset pienet toimittajat olisivat voineet estää platinan hinnan huomattavan nousun, jos Amplats, LPD ja Venäjä eivät olisi kattaneet kysynnän kasvua.

Vuosina 1985—1995 varastoista myynti oli vähäistä (lukuun ottamatta Venäjää). Tämä siitä huolimatta, että platinan reaalihinta nousi 400 Yhdysvaltain dollarista unssilta vuonna 1985 ja pysyi yli 600 dollarissa vuosina 1986—1989 ja vuotuinen kysyntä kasvoi 2,4 miljoonalla unssilla vuosina 1985—1995. Varastoista myynti oli suurinta vuosina 1987 ja 1988, jolloin myytiin 220 000 ja 370 000 unssia tai korkeimmillaan 10 prosenttia kysynnästä, mutta tämä ei estänyt platinan hinnan nousua vuosina 1986—1987. Tämän vuoksi varastojen myynti ei olisi rajoittanut riittävästi määräävässä asemassa platinamarkkinoilla olevan toimijan käyttäytymistä.

Osapuolet ovat väittäneet, että vuodesta 1985 alkaen on kertynyt 4 miljoonan unssin suuruinen varasto sijoituskäyttöön tarkoitettuja platinaharkkoja. Suurin osa näistä harkoista on myyty yksityisille sijoittajille Japanissa, ja niiden omistus on hajaantunut. Osapuolten mielestä harkot voisivat palata markkinoille ja pitää hinnat kurissa. Koska nämä harkot ovat hajallaan, osa yksityisiä sijoitussuunnitelmia ja on ostettu säilytettäviksi, on epätodennäköistä, että niillä olisi samanlainen hillitsevä vaikutus markkinoihin kuin jos ne olisivat yksi yhtenäinen kokonaisuus kuten Venäjän varastot. Lisäksi vain yhtenä vuonna (1986) osa näistä harkoista palasi markkinoille ja silloinkin kyseessä oli ainoastaan yksi harkkotyyppi. Joka tapauksessa platinan kysynnän ja tarjonnan perustekijöillä ja sitä kautta tuottajien toimilla olisi todennäköisesti suuri vaikutus niin rajoitetun kokoisen varaston kuin 4 miljoonan unssin ostoon ja myyntiin. Tämä vastaa myös platinan hintaan vaikuttavia tekijöitä koskevan RSI:n tutkimuksen tulosta, että "toisin kuin kulta, platinan varastot ovat suurimmillaankin rajalliset sijoituskysynnän kausittaisiin huippuihin vastaamiseksi" (katso VI.A.2 jakson ii kohta).

Kuten edellä ja aiemmin on esitetty, komissio ei usko, että varastoista, uusista kaivoksista ja kierrätyksestä tuleva marginaalinen tarjonta voisi toimia merkittävänä hillitsevänä tekijänä, joka estäisi Amplatsin, Implats/LPD:n ja Venäjän yhdessä muodostaman määräävän mark-

kina-aseman väärinkäytön ([12]). Ehdotetun sulautuman tulos on nimenomaan, että sulautuneella Implats/LPD:llä ei ole mitään syytä toteuttaa laajentumista, joka olisi ristiriidassa oligopolin kokonaisedun kanssa (katso selvitys jäljempänä). On myös muistettava, että marginaalisten toimittajien on päätöksenteossaan aina otettava huomioon oligopolin jäsenten painoarvo markkinoilla.

(139) Näin ollen kilpailua ja määräävää asemaa platinateollisuudessa koskevan taloudellisen analyysin on perustuttava oletukseen, että neljä suurinta toimittajaa ovat tietoisia tuotantopäätöstensä vaikutuksista hintoihin ja siitä, että marginaalinen tarjonta ei riitä estämään monopolistista toimintaa. Seuraavassa esitetty tarkastelu, jossa oligopolistista määräävää asemaa pidetään sulautumisen erittäin todennäköisenä seurauksena, on nähtävä tässä yhteydessä.

B.5. Oligopolistinen määräävä asema

(140) Oligopolin määräävästä markkina-asemasta aiheutuvat kielteiset seuraukset ovat samanlaisia kuin yhden yrityksen määräävän aseman seuraukset. Tällainen tilanne voi syntyä, jos oligopolin jäsenten pelkkä sopeutuminen markkinaoloihin aiheuttaa kilpailunvastaista rinnakkaiskäyttäytymistä, jonka yhteydessä oligopolista tulee määräävä. Silloin ei tarvita salaisia sopimuksia, jotta oligopoli saavuttaa määräävän aseman ja käyttäytyy selvästi jäljellä olevista kilpailijoista, asiakkaista ja lopulta kuluttajista riippumattomasti.

(141) Platinamarkkinoilla Amplats, Implats, LPD ja Venäjä hallitsevat tarjontaa ja muodostavat oligopolin, ja jo ennen sulautumista platinamarkkinoilla näyttää olevan useita kilpailunvastaisten oligopolistisen markkinoiden piirteitä:

a) kysyntäpuolella kasvu on maltillista, kysyntä joustamatonta ja kysyntävoima merkityksetöntä; ostajat ovat sen vuoksi erittäin alttiita mahdollisille väärinkäytöksille;

b) tarjontapuoli on erittäin keskittynyttä, tuote homogeeninen, markkinat hyvin avoimet, tuotantotekiniikka täysin kehittynyttä, markkinoille pääsy vaikeaa (mukaan lukien korkeat uponneet kustannukset) ja toimittajilla on yhteyksiä useille markkinoille; tarjontapuolen ominaisuudet tekevät rinnakkaiskäyttäyty-misen helpoksi toimittajille ja tarjoavat siihen kannustimen, ilman kysyntäpuolen tasapainottavia reaktioita.

(142) Näiden markkinoiden tunnuspiirteiden vuoksi kilpailu on ollut vähäistä platinamarkkinoilla, ja aiemmin on ollut vain muutamia kilpailutekijöitä sekä suuntaus oligopolistiseen markkinoiden hallintaan. Ehdotettu sulautuminen johtaa näiden kilpailutekijöiden poistumiseen ja oligopolistisen määräävän markkina-aseman syntymiseen ja se koituu lopulta kuluttajien vahingoksi.

Platinamarkkinoiden ominaispiirteet edistävät oligopolistista määräävää asemaa

i) Markkinoiden avoimuus ja homogeenisuus

(143) Avoimilla markkinoilla yrityksen on helppo seurata kilpailijoidensa käyttäytymistä ja mukauttaa oma käyttäytymisensä sen mukaisesti. Platinamarkkinoiden kaltaisilla hyödykemarkkinoilla tuote on homogeeninen ja tärkeimmät markkinapiirteet ovat hinta ja toimitetut määrät.

(144) Platinan luonne hyödykkeenä ja platinakauppa pörssissä tekevät markkinoista erittäin avoimet hinnan osalta.

(145) Teollisuus saa välittömästi tietoonsa markkinoille toimitetut määrät. Ensinnäkin metallipörsseissä myydyt määrät ovat yleisesti tiedossa ja kaikille markkinoilla toimijoille olisi heti selvää, jos metallipörsseissä alettaisiin myydä merkittäviä uusia määriä. Toiseksi Johnson Mattheyn ja Degussan kaltaiset yritykset julkaisevat säännöllisesti tuotanto- ja myyntitilastoja. Jopa Venäjän myyntiä koskevia lukuja on saatavilla yleisistä lähteistä, esimerkiksi mainituista julkaisuista, ja teollisuudessa näyttää vallitsevan yksimielinen käsitys Venäjän kaivosteollisuuden yleisestä tilasta, kaivosten tuotannosta sekä Venäjän varastoja ja varoja koskevista arvioista. Kolmanneksi suorien asiakkaiden määrä on suhteellisen pieni ja tuottajien on helppo olla yhteydessä kaikkiin mahdollisiin ja todellisiin asiakkaisiin. Neljänneksi, koska suurin osa platinasta myydään pitkäaikaisten sopimusten perusteella (katso selvitys jäljempänä), asiakkaat voivat

([12]) Itse asiassa tästä seuraa, että edes kuvitteellinen yritys, joka hallitsisi Etelä-Afrkan ja Venäjän koko tuotantoa ja jonka markkinaosuus olisi siten 90 prosenttia, ei olisi määräävässä asemassa.

reagoida uusiin tarjouksiin vasta tietyn viiveen jälkeen ja kilpailijat saavat tietää välittömästi, jos asiakas harkitsee toimittajien vaihtamista. Lopuksi pitkäaikaisiin sopimuksiin sisälletyt lausekkeet, joilla kielletään sopimuksen perusteella ostetun platinan jälleenmyynti (katso selvitys jäljempänä), rajoittavat myyjien määrää markkinoilla ja lisäävät siten avoimuutta.

(146) Platinateollisuudessa uutta kapasiteettia luodaan tavallisesti yksittäisten sijoitushankkeiden avulla. Alalla tunnetaan yleensä myös kapasiteetin nostoon tähtäävien uusien sijoitushankkeiden yksityiskohdat. Esimerkiksi Stillwaterin laajennussuunnitelmat ja Zimbabwessa sijaitsevan Hartleyn kaivoksen tarkat arvioidut tuotantomäärät ovat julkisia.

(147) On ilmeistä, että avoimuus ei ulotu yksittäisten yritysten kaikkiin platinan louhintaa ja jalostustoimintaa koskeviin suunnitelmiin. Tiettyjä tietoja pidetään liikesalaisuuksina. Tällaisia ovat asiakassopimusten yksityiskohdat, malmin laatua koskevat yksityiskohtaiset tuotantotiedot sekä malmivarojen tarkka laatu ja suuruus. Lisäksi, vaikka teollisuudessa on joitain tietoja myös Venäjän toiminnasta, ne eivät ole täydellisiä.

(148) Kaiken kaikkiaan on kuitenkin todettava, että platinateollisuudessa vallitsee suhteellisen suuri avoimuus hintojen sekä tuotettujen ja myytyjen määrien, samoin kuin uusien sijoitushankkeiden kautta tapahtuneiden kapasiteetin lisäysten ja tuottajien kokonaisvarojen suhteen. Markkinoiden avoimuutta lisää se, että platinateollisuus muodostuu suhteellisen pienestä ja suljetusta yritysryhmästä. Tieto leviää teollisuudessa ilmeisesti hyvin nopeasti epävirallisten tietokanavien kautta. Periaatteessa kaikki keskeiset toimijat tuntevat toisensa henkilökohtaisesti ja tapaavat toisiaan usein. On myös tavallista, että avainhenkilöt siirtyvät yrityksestä toiseen. Esimerkiksi Gencorin hallituksen puheenjohtaja Gilbertson on Rustenburg Platinum Mines -yrityksen (nykyisen Amplatsin) hallituksen entinen puheenjohtaja. Markkinoiden suuren avoimuuden ja tuotteen homogeenisuuden ansiosta tärkeimmät toimijat tuntevat toistensa liikkeet, mikä helpottaa kilpailunvastaista rinnakkaiskäyttäytymistä.

ii) Nykyisen hintavaihtelun rajoissa platinan kysynnästä puuttuu hintajousto

(149) Kuten tuotemarkkinoiden määrittelyä koskevassa jaksossa todettiin, näyttää siltä, että koska platina on korvaamatonta monissa käyttötarkoituksissa, nykyisen hintavaihtelun rajoissa platinan kysyntä on joustamatonta (itseisarvo alle 1). Platinan kysynnän alhainen hintajousto luo suuria houkutuksia kilpailunvastaiseen rinnakkaiskäyttäytymiseen, koska kaikki toimittajat häviäisivät hintakilpailussa. Lisäksi hintakilpailu näyttää olevan melko vähäistä platinamarkkinoilla (katso selvitys jäljempänä).

iii) Ostajilla ei ole tasapainottavaa kysyntävoimaa

(150) Osapuolten mukaan ostajat ovat erittäin keskittyneitä; koko maailmassa on noin kymmenen suurta ostajaa, joiden ostovoima on huomattava. Kaksi suurinta jalostajaa, Johnson Matthey ja Engelhard, ovat kuitenkin yhteydessä Amplatsiin. Lisäksi asiakkaille myönnettyjen alennusten suhteellinen alhaisuus ja pitkäaikaisten sopimusten lausekkeet, joilla kielletään asiakkailta jälleenmyynti ilman tuottajan lupaa (ks. selvitys jäljempänä), ovat osoituksia asiakkaiden vähäisestä kysyntävoimasta. Vielä tärkeämpää on kuitenkin, että erästä suurta autovalmistajaa (joka saa alennuksia) lukuun ottamatta jalostajat eivät ole lopullisia asiakkaita ja voivat helposti siirtää hinnanmuutokset loppukäyttäjille. On epätodennäköistä, että näillä asiakkailla olisi merkittävää tasapainottavaa kysyntä-voimaa, koska tuote on luonteeltaan korvaamaton ja myöhempien jalostusvaiheiden asiakkaita on paljon.

iv) Kysynnän ennustetaan kasvavan maltillisesti

(151) Kysynnän kasvun ennustetaan olevan keskimäärin maltillista, noin 3 prosenttia vuodessa seuraavien viiden vuoden aikana. Tämä johtaa noin 5,7 miljoonan unssin suuruisiin kokonaismarkkinoihin vuonna 2000 (eli markkinat ovat noin 1 miljoona unssia suuremmat kuin vuonna 1995). Suhteellisen vakaat markkinat eivät houkuta uusia toimijoita yrittämään alalle eivätkä rohkaise hyökkäävään toimintaan markkinoiden kasvun kaappaamiseksi, ja sen vuoksi eivät todennäköisesti kannusta suuresti kilpailuun.

v) Louhinta- ja jalostustekniikat ovat täysin kehittyneitä

(152) Osana tavanomaista toimintaansa yritykset pyrkivät jatkuvasti alentamaan kustannuksiaan ottamalla käyttöön uusia työmenetelmiä ja uusia tuotantotekniikoita. Tämän vuoksi työmenetelmät ja käytetyt tekniikat kehittyvät ajan myötä useimmilla teollisuuden aloilla. Tässä suhteessa platinateollisuus ei ole poikkeus. Lisäksi on aivan tavallista, että saman alan yritysten työmenetelmät poikke-

avat jonkin verran toisistaan. Neljän tärkeimmän platinantuottajan työmenetelmien välillä voidaan siten havaita eroja. LPD:tä pidetään Etelä-Afrikan platinantuottajista edistyneimpänä ja tehokkaimpana. Teollisuudessa myönnetään myös, että LPD:n aiheuttama kilpailu on pakottanut Amplatsin ja Implatsin alentamaan kustannuksiaan.

(153) Platinakaivosteollisuuden tekninen kehitys on kuitenkin melko hidasta. Odotettavissa ei ole suuria teknisiä läpimurtoja, jotka muuttaisivat perusteellisesti platinateollisuuden tuotantorakennetta. Sen vuoksi ei ole todennäköistä, että louhinta- tai jalostustekniikan edistyminen aiheuttaisi voimakasta kilpailua.

vi) Huomattavat markkinoille pääsyn esteet eikä merkittäviä uusia tulijoita

(154) Platinan korkealaatuiset malmivarat maailmassa ovat Amplatsin, Implatsin, LPD:n ja Venäjän hallussa. Amplats, Implats ja LPD hallitsevat Etelä-Afrikan kaikkia taloudellisesti käyttökelpoisia varantoja. Tämä on selvä este alalle pääsylle. Lisäksi platinan louhinta ja jalostaminen on pääomavaltaista teollisuutta. Myös pääomavaatimukset viittaavat markkinoille pääsyn huomattaviin esteisiin. Lisäksi suurin osa kaivosten kehittämiseen liittyvistä kustannuksista on uponneita, mikä lisää platinan louhinnan aloittamiseen liittyviä riskejä. Näyttää siltä, että lähitulevaisuudessa markkinoille ei tule merkittäviä uusia toimijoita, jotka voisivat uhata oligopolin jäseniä.

vii) Yhteyksiä monilla markkinoilla sekä rakenteellisia yhteyksiä

(155) Oligopolin jäsenet kohtaavat toisensa kaikilla platinametallien markkinoilla sekä monilla muilla markkinoilla; esimerkiksi Gencor, AAC ja Venäjä ovat kaikki suuria kullantuottajia.

(156) Rakenteellisia yhteyksiä löytyy teollisuudessa useiden toimijoiden välillä. Erityisesti on huomattava, että AAC:llä on määräysvalta De Beersissä, joka vastaa myynnin keskusjärjestön toiminnasta, joka puolestaan hallitsee 70—80:tä prosenttia maailman timanttimyynnistä. De Beersillä ja Venäjällä on kartellisopimus timanttimarkkinoilla. Lisäksi (Samancorin kautta) Gencor ja (Vanadiumin kautta) AAC ovat osakkaina Columbus-nimisessä ruostumattoman teräksen alan yhteisyrityksessä Etelä-Afrikassa. Vuodesta 1992 Columbus on ollut osallisena suurissa laajennushankkeissa, joilla on tarkoitus tehdä yhteisyrityksestä maailman kuudenneksi suurin ruostumattoman teräksen tuottaja. Raaka-ainetarpeensa kattamiseksi Columbus voi käyttää toisen omistajansa (Samancorin) ferrokromisulattoa, ja nikkelin osalta se voi hyödyntää kotimaisia nikkelintuottajia Amplatsia ja Implatsia. Vaikka nämä toimet ovat platinametallien liiketoiminnan ulkopuolella, ne ovat kuitenkin osoitus osapuolten ja niiden kilpailijoiden välisistä läheisistä yhteyksistä.

(157) AAC osti 13 päivänä maaliskuuta 1996 (samana päivänä, jolloin tätä asiaa käsiteltiin suullisesti) noin 6 prosenttia Lonrho plc:n osakkeista, mihin sisältyi etuosto-oikeus vielä 18 prosenttiin. Yhdellä Gencorin emoyhtiöistä, Sanlamilla, on noin 3 prosenttia Lonrho plc:stä. Lähes 25 prosentin osuus merkitsee todennäköisesti suurta vaikutusvaltaa Lonrho plc:ssä, koska yrityksen loput osakkeet ovat jakautuneet useille omistajille. Tämä vahvistaa Amplatsin kiinnostuksen LPD:n toimintaan ja lisää platinateollisuuden toimittajien välisiä rakenteellisia yhteyksiä.

(158) Oligopolin jäsenten väliset yhteydet monilla markkinoilla ja rakenteelliset yhteydet voivat vaikuttaa niihin hillitsevästi, koska tapauksessa, jossa oligopolin jäsen käyttäytyy tavalla, jota muut jäsenet eivät voi hyväksyä, yhteydet lisäävät riskiä kostotoimenpiteistä ja erilaisia kostomahdollisuuksia on runsaasti. Gencorin ja Implatsin hallituksille jaetuissa 6 päivänä toukokuuta 1994 päivätyissä asiakirjoissa esiteltiin konsultin tekemä tutkimus, jossa lueteltiin kilpailijoiden erilaisia mahdollisia reaktioita Implatsin ja LPD:n vuorovaikutukseen. Yksi mahdollinen näkemys käsitti "kurinpidolliset hyökkäykset ja signaalit — kohdistetut hintasodat, esimerkiksi Rh (rodium)".

viii) Päätelmä

(159) Markkinoiden avoimuus ja tuotteen homogeenisuus yhdessä kysynnän ja tarjonnan muiden ominaispiirteiden kanssa ovat luoneet oligopolistista määräävää asemaa edistävän tilanteen. Kuten jäljempänä selvitetään, suuntausta oligopolistista määräävää asemaa kohti tukee markkinoilla viimeisten kahden vuosikymmenen ajan vallinnut vähäinen kilpailu.

Aiemmin on vallinnut suuntaus oligopolistiseen määräävään asemaan

(160) Markkinoiden kasvu ja markkinaosuuksien kehitys viime vuosikymmenenä osoittavat, että markkinoilla vallitsi tietynasteinen kilpailu. Vähäinen kilpailu ja oligopolin jäsenten muu käyttäytyminen menneisyydessä ovat kuitenkin osoitus vähäisestä

kilpailusta ja taipumuksesta oligopolistiseen määräävään asemaan kahden viime vuosikymmenen aikana.

i) Markkinoiden kasvu ja markkinaosuuksien kehitys aiemmin

(161) Kuten liitteen VI taulukosta ilmenee, platinan kokonaismarkkinat kasvoivat 2,4 miljoonalla unssilla 2,8 miljoonasta 5,2 miljoonaan unssiin vuosina 1985—1995. Kierrätys kasvoi 245 000 unssilla, ja sen markkinaosuus kasvoi 2 prosentista 6 prosenttiin. Kysynnän kasvusta hyötyivät kuitenkin eniten Venäjä, Amplats ja LPD, jotka yhdessä kasvattivat osuuksiaan lähes 2 miljoonalla unssilla. Venäjä kasvatti markkinaosuuttaan 8 prosentista 23 prosenttiin pääasiassa lisäämällä varastojen myyntiä, ja LPD lisäsi osuuttaan [...] ([13]) [...] ([14]) nostamalla tuotantoa. Amplatsin laajennukset eivät estäneet sen markkinaosuuden pienenemistä [...] ([15]) [...] ([16]). Implats ei kyennyt lisäämään tuotantoa, vaan sen markkinaosuus pieneni [...] ([17]) [...] ([18]). Nämä markkinaosuuksien muutokset ovat osoitus jonkinasteisesta kilpailusta markkinoilla. Etenkin Venäjä ja LPD ovat kilpailleet markkinaosuutensa kasvattamiseksi. Amplatsia taas ei voida pitää hyökkäävänä kilpailijana, koska sen markkinaosuus on pienentynyt ja sen kasvuvauhti on auttanut sitä ainoastaan puolustamaan asemaansa johtavana tuottajana, vaikka sillä on ollut mahdollisuuksia lisäkasvuun.

ii) Vähän suoraa hintakilpailua pitkäaikaisissa asiakassopimuksissa

(162) Todisteet osoittavat, että hintakilpailu pitkäaikaisissa asiakassopimuksissa markkinoilla on vähäistä. Päiväkohtaiset hinnat määräytyvät metallipörsseissä, mutta sekä asiakkaiden että osapuolten tietojen mukaan noin 90 prosenttia platinasta myydään pitkäaikaisten sopimusten perusteella ja vain 10 prosenttia metallipörsseissä. Useimmat pitkäaikaiset sopimukset ovat voimassa vuoden, mutta tavallisesti niitä jatketaan automaattisesti vuosittain. Tämän vuoksi toimittajan ja ostajan väliset suhteet ovat yleensä vakaat. Pitkän aikavälin sopimuksissa on usein lauseke, jolla määrätään, että metalli on käytettävä alkuperäiseen tarkoitukseensa ja että sitä ei varsinkaan voida myydä edelleen ilman myyjän lupaa; myyjällä on myös oikeus ostaa takaisin metalli, jos ostaja ei tarvitse sitä. Näiden rajoitusten vastapainoksi ostajalle annetaan usein pieni alennus, joka on [...] ([19]) markkinahinnasta. Näillä rajoituksilla kuitenkin estetään metallin tarjoaminen muille asiakkaille ja sen pääsy metallipörsseihin, ja sen vuoksi se ei vaikuta platinan markkinahintaan. Erityisesti autoteollisuuden kanssa tehdyissä pitkäaikaisissa sopimuksissa on tällaisia lausekkeita, mutta niitä löytyy myös joidenkin jalostajien sopimuksista. Komissio arvelee, nämä rajoitukset voivat koskea 40:tä prosenttia platinan vuosimyynnistä. Toimittajan ja ostajan välisten suhteiden vakaus, pienet alennukset ja metallien jälleenmyynnin rajoittaminen todistavat suoran hintakilpailun olevan rajallista platinamarkkinoiden asiakassopimuksissa.

(163) Vastauksessaan osapuolet totesivat, että:

"Komission huoli hintakilpailusta näyttää koskevan asiakkaille annettujen alennusten vähäistä vaihtelua, mutta homogeenisessa teollisuudessa tällaista hajontaa ei odotetakaan (riippumatta siitä, vallitseeko markkinoilla täydellinen kilpailu vai monopoli)" (NERAn kertomus, s. 27).

(164) Komissio on eri mieltä tästä platinamarkkinoilla esiintyvää kilpailua koskevasta päätelmästä. Toisinaan tuottajat kilpailevat pitkäaikaisista asiakassopimuksista. Yksi LPD:n kasvuun viime vuosina vaikuttanut tekijä oli yrityksen merkittävä toimitussopimus Engelhardin kanssa. Sopimuksen saamisesta kilpailtiin Amplatsin kanssa, mutta LPD tarjosi paremmat ehdot ja sai sopimuksen, vaikka Engelhardilla on yhteyksiä AAC:hen. Markkinoilla, joilla on rajoitettu määrä tarjoajia ja asiakkaita ja joilla pitkäaikaisilla sopimuksilla myydyn metallin hinnat on indeksoitu markkinahintoihin, hintakilpailu pitkäaikaisissa asiakassopimuksissa voi ilmetä vain tarjottuina alennuksina, kun toimittajat kilpailevat suurista sopimuksista. Olisi todella epäloogista, jos alennukset eivät olisi yksi toimittajan valintaan vaikuttavista tekijöistä. Todisteet osoittavat kuitenkin, että markkinoilla esiintyy vain vähän tällaista kilpailua.

iii) Jatkuva korkea hintataso todistaa vähäisestä kilpailusta

(165) Vastauksessaan osapuolet totesivat, että Etelä-Afrikan randeina ilmoitetut platinan reaalihinnat ovat

([13]) Vähemmän kuin 10 %.
([14]) Vähemmän kuin 15 %.
([15]) Vähemmän kuin 50 %.
([16]) Vähemmän kuin 40 %.
([17]) Vähemmän kuin 40 %.
([18]) Vähemmän kuin 25 %.
([19]) Vähemmän kuin 5 %.

laskeneet koko 1990-luvun, mikä on aiheuttanut kilpailupainetta Etelä-Afrikan toimittajien keskuudessa:

"Kun otetaan huomioon Etelä-Afrikassa taloudessa kyseisenä aikana vallinnut suhteellisen korkea inflaatio, platinan reaalihintojen jyrkkä lasku koko 1990-luvun ajan on selvä. Vuonna 1995 keskimääräinen hinta oli puolet siitä, mitä se oli 10 vuotta aikaisemmin. Tämä antaa jonkinlaisen tuntuman siitä, minkälaisessa kilpailupaineessa Etelä-Afrikan tuottajat ovat olleet viime vuosien aikana" (NERAn kertomus, s. 18).

(166) Platinan vuotuisten reaalihintojen kehitys vuosina 1975—1995 Yhdysvaltain dollareina, Japanin jeneinä ja Etelä-Afrikan randeina esitetään liitteessä V. Siitä käy ilmi, että randeina ilmaistut platinan reaalihinnat muuttuivat 1 500 randista unssilta yli 3 000 randiin unssilta vuosina 1980—1986. Vuotta 1982 lukuun ottamatta platinan reaalihinta oli vuosina 1978—1990 koko ajan yli 2 000 randia unssilta. Ottaen huomioon kysynnän kasvun vuodesta 1985 ja sen, että LPD ja Venäjä ovat kasvattaneet markkinaosuuksiaan, on pääteltävä, että LPD:llä ja Venäjällä oli keskeinen asema reaalihintojen laskemisessa viiden viime vuoden aikana lähes 1970-luvun puolivälin tasolle. Tämä vahvistaa edelleen, että viiden viime vuoden aikana LPD:n ja Venäjän taholta ilmaantui jonkin verran kilpailua, mutta tämä ei todellakaan ollut jatkuva tilanne kahden viime vuosikymmenen aikana.

(167) Lisäksi on otettava huomioon, että metallipörsseissä myytävän platinan suhteellisen pieni määrä ja pitkäaikaiset sopimukset tarjoavat tuottajille mahdollisesti huomattavia tilaisuuksia vaikuttaa markkinahintojen kehitykseen. Ensinnäkin pitkäaikaiset sopimukset antavat tuottajille enemmän vaikutusvaltaa toimitettujen määrien määräpaikan ja sitä kautta hintojen suhteen. Tämä koskee etenkin sopimuksia, jotka sisältävät metallin jälleenmyyntiä koskevia rajoituksia. Tämän vuoksi pitkäaikaisilla sopimuksilla on taipumus estää metallipörsseissä tapahtuvien hintamuutosten suora vaikutus metallien markkinahintoihin. Toiseksi suurilla toimittajilla on runsaasti mahdollisuuksia vaikuttaa metallipörssien hintoihin, koska ne toimittavat metallipörsseille. Esimerkiksi Venäjä on viime vuosina myynyt huomattavia määriä metallipörsseissä, mikä on vaikuttanut edellä mainittuun platinan hinnan laskuun. Vuonna 1991 platina hinta jopa laski alle 350 Yhdysvaltain dollarin, kun Venäjän vienti nousi ensimmäistä kertaa yli 1 miljoonan unssin.

iv) Tärkeimpien markkinoilla toimijoiden aiempi käyttäytyminen

(168) Komissio ei ole tutkinut, ovatko tärkeimmät toimittajat käyttäytyneet kartellin tavoin aikaisemmin. Arvioitaessa kilpailunvastaisen rinnakkaiskäyttäytymisen mahdollisuutta tulevaisuudessa on kuitenkin tärkeää ottaa huomioon kilpailuympäristö, jossa Etelä-Afrikan toimittajat ovat toimineet aiemmin, samoin kuin Venäjän todellinen kilpailukäyttäytyminen.

(169) Kilpailu ei ollut Etelä-Afrikan talouden hallitseva piirre ennen viime aikojen poliittisia muutoksia. Kun Tim Modise kysyi presidentti Mandelalta tämän mielipidettä kartellilaeista Etelä-Afrikan television Focus-nimisessä ohjelmassa, Mandela totesi painokkaasti:

"Tilanne, että maassa on viisi monialakonsernia, joiden hallussa on yli kolme neljännestä pörssissä noteeratuista osakkeista, on täysin epätoivottava. Teollisuutemme tai taloutemme ei voi kukoistaa ja kasvaa, jos talouden tukahduttaa viisi monialakonsernia, jotka monopolisoivat maan teollisuuden. Kilpailua on oltava. Tämän vuoksi kauppa- ja teollisuusministeri on päättänyt muuttaa kilpailulakia kilpailun varmistamiseksi. Kartellilaeilla on tässä keskeinen merkitys."

(170) Presidentti Mandelan lausunnon mukaisesti Etelä-Afrikan hallituksen virallisessa keskustelumuistiossa, joka käsitteli kivennäisiä ja Etelä-Afrikan kaivosteollisuutta, todettiin, että:

"Monialakonsernien määräävästä asemasta aiheutuvat markkinarakenteet sisältävät monia vakavia ongelmia, koska ne johtavat oligopolistisiin markkinoihin.. Etelä-Afrikassa on käynyt niin, että monialakonsernit ovat tehneet salaisia sopimuksia, joilla ne ovat jakaneet markkinat keskenään ja sopineet kilpailusta pidättäytymisestä joillakin markkinoilla, minkä vastineeksi niille taataan häiriötön toiminta muilla, erillisillä markkinoilla."

Kyseinen asiakirja on keskustelumuistio, jossa voi olla ristiriitaisia näkemyksiä. Edellä esitettyä lausuntoa ei kuitenkaan kiistetä muistiossa. On muistettava, että kaivos-teollisuus on yksi Etelä-Afrikan tärkeimpiä teollisuudenaloja ja AAC, Gencor ja Gencorin emoyhtiöt lukeutuvat Etelä-Afrikan kaivosteollisuuden merkittävimpiin toimijoihin.

(171) Viime vuosina Venäjä on kattanut 10 prosenttia platinamarkkinoiden kysynnästä myymällä varastoistaan. Varastojen myynti johtuu todennäköisesti pääasiassa Venäjän tarpeesta saada vaihdettavaa valuuttaa. Venäjän myynti on aiheuttanut jonkin verran kilpailua, ja se auttoi platinan reaalihintojen laskua 1990-luvun alussa ja on tietyssä määrin estänyt suuret hinnankorotukset tähän päivään saakka. Johnson Mattheyn keräämien yleisesti saatavilla olevien tietojen perusteella Venäjä näyttää ymmärtäneen, että kannattaa myydä silloin, kun markkinat ovat hyvät, eikä kannata antaa platinan hinnan laskea liikaa. Sen vuoksi Venäjän aiheuttama kilpailu platinamarkkinoilla on rajallista. Aiemman käyttäytymisen perusteella on pääteltävä, että Venäjän voidaan odottaa kilpailevan tehokkaasti Etelä-Afrikan suurimpien tuottajien kanssa vain rajoitetusti ja vain siihen saakka, kun sen varastot on kulutettu loppuun (katso selvitys jäljempänä).

(172) Lonrhon entisen toimitusjohtajan ja hallituksen puheenjohtajan R. W. Rowlandin mukaan kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä on puhuttu alalla jo useita vuosia, ja se on käsittänyt mahdollisuuden muodostaa De Beersin kaltainen kartelli. Lisäksi Gencor on ollut useita vuosia kiinnostunut hankkimaan Lonrhon platinatoiminnot tarkoituksenaan saada käytännössä määräysvalta LPD:n kaivoksissa. Rowlandin mukaan monopolistiset tavoitteet olivat selviä kaikille osapuolille. Vastauksessaan osapuolet väittivät Rowlandin oletusten olevan perusteettomia tai epäolennaisia (vastauksen s. 11). Osapuolet eivät kuitenkaan ole kieltäneet tai kiistäneet Rowlandin lausuntoja.

v) Tuleva markkinatilanne sisältää ainoastaan muutamia kilpailutekijöitä

(173) Kuten mainittiin, Venäjällä on ollut kiinnostusta myydä varastojaan, koska se tarvitsee ulkomaan valuuttaa. Tämä ylimääräinen tarjonta on aiheuttanut jonkin verran kilpailua markkinoilla, mitä osoittaa esimerkiksi reaalihintojen kehittyminen. Venäjän kaivosten tila on kuitenkin surkea, ja osapuolten tavoin muutkin uskovat yleisesti, että nykyisellä myyntivauhdilla Venäjän varastot loppuvat noin kahdessa vuodessa. Tämän vuoksi voidaan odottaa, että Venäjän varastojen aiheuttama kilpailu loppuu suunnilleen kahden vuoden päästä. Tästä syystä Implatsin, LPD:n ja Amplatsin markkinavoima kasvaa Venäjään nähden lähitulevaisuudessa ja tekee Venäjästä pienen tekijän alalla.

(174) Toinen tärkeä uusi kilpailutekijä (Venäjän varastojen lisäksi) viime vuosikymmenellä oli Lonrhon laajeneminen, joka nosti sen markkinaosuuden [...] ([20]) [...] ([21]) vuosina 1985—1995. Erään platinan suurostajan mukaan vuosien kuluessa Lonrhon platinayksiköstä on laajentumisen kautta kehittynyt "kolmas voima" markkinoilla.

(175) Lonrholla on mahdollisuuksia laajentua tulevina vuosina pitäen ylimääräiset pääomakustannukset kohtuullisina. Lonrhon lisälaajeneminen aiheuttaisi kilpailua platinateollisuudessa, ja on oletettava sen aiheuttavan kilpailullisia toimenpiteitä etenkin Amplatsin taholta vastauksena haasteeseen.

(176) Liitteen II kaaviossa esitetään Etelä-Afrikassa toimivien tuottajien kaivosten käyttökustannuskäyrät. On huomattava, että esimerkiksi [...] tapauksessa [...] louhintaan ja rikastukseen liittyy noin 80 prosenttia kokonaiskustannuksista, joista 70 prosenttia on kiinteitä kustannuksia. Kuten käyrästä ilmenee ja VII.B.2 jaksossa selvitettiin, Implatsin ja Amplatsin kustannusrakenteen vaihtelut ovat paljon suurempia kuin LPD:n. Yleisesti tunnustetaan myös, että kolmesta Etelä-Afrikan tuottajasta Implats on se, jonka kustannukset ovat korkeat, ja LPD:n kustannukset ovat alhaiset. Kustannusrakenteen vuoksi yritysten kilpailutoiminta on erilainen. Koska LPD:n käyttökustannukset ovat alhaiset, sillä on erityisesti kannustin laajentaa tuotantoaan, mikä aiheuttaisi kilpailua oligopolin muiden jäsenten kanssa.

(177) Etelä-Afrikan kolmesta tuottajasta Implats kärsisi lisäkilpailusta eniten, koska sen kaivosten kustannukset ovat korkeat. Kilpailu aiheuttaisi paineita myös niille Amplatsin toiminnoille, joiden kustannukset ovat korkeat, ja pakottaisi yrityksen kehittämään alhaisten kustannusten varantojaan enemmän ja varhaisemmassa vaiheessa. Implatsin ja Lonrhon sisäisistä asiakirjoista käy ilmi, että Lonrho haluaa laajentaa tuotantoaan ja Implats vastustaa LPD:n laajenemista.

vi) Päätelmä

(178) Markkinoiden ominaispiirteiden, hintakilpailun kehittymisen ja tärkeimpien markkinatoimijoiden aiemman käyttäytymisen perusteella on selvää, että platinamarkkinoilla on vallinnut suuntaus kilpailunvastaiseen rinnakkais-käyttäytymiseen. Viiden viime vuoden aikana kilpailua ovat kuitenkin

([20]) Vähemmän kuin 10 %.
([21]) Vähemmän kuin 15 %.

aiheuttaneet Venäjän myynti varastoista (joka päättyy noin kahden vuoden kuluessa) ja LPD:n laajentuminen, jonka myötä LPD:stä on kehittynyt merkittävä "kolmas voima" markkinoilla. LPD:llä on mahdollisuuksia laajentua tulevaisuudessa pitäen pääomakustannukset alhaisina, mikä voisi aiheuttaa kilpailua oligopolin muiden jäsenten kanssa.

Suunniteltu toimenpide synnyttää oligopolistisen määräävän aseman, käytännössä duopolin.

i) Amplatsin rooli platinateollisuudessa

(179) Vastauksessaan osapuolet totesivat Amplatsin strategian olevan selvä:

"Amplats on johdonmukaisesti tehnyt strategiansa erittäin selväksi kilpailijoilleen. Uusimpana esimerkkinä Amplatsin käyttäytymistavasta on lausunto *Business Day* -julkaisussa 29 päivänä lokakuuta 1995, jonka mukaan Amplats käyttää taloudellista vahvuuttaan ja ylivoimaisia malmivarantojaan pysäyttääkseen kilpailijoiden kasvun platinamarkkinoilla kokonaan. Amplats lisäsi, että sen nykyiset laajennussuunnitelmat tekisivät tuotantokustannuksista tekijän, joka jaottelee tuottajat voittajiin ja häviäjiin markkinoilla (liite IV). Koska Amplatsilla on mahdollisuus laajentua alan vähäisimmin kustannuksin (PP Rustin kaivoksella), tällaiset lausunnot ovat uskottavia.

... Tämä asettaa Amplatsin asemaan, jossa se voi käyttää ainutlaatuista markkinavoimaa, jollei sitä estetä. Amplatsille tämä on paras ajateltavissa oleva mahdollisuus, kun taas Implatsille ja LPD:lle se merkitsee välttämätöntä uudelleenryhmittymistä, joka on paras vaihtoehto merkittävän kilpailun uudelleen luomiseksi tuottajatasolla (liitteet V, VI ja VII)." (Vastauksen liite 10.)

(180) Amplats voi tuoda uutta kapasiteettia markkinoille alhaisin kustannuksin ja itse haluamaansa vauhtia noudattaen. Viime vuosikymmenen Amplatsin kilpailu-käyttäytymistä ovat eniten rajoittaneet LPD:n laajeneminen ja Venäjän myymät varastot.

ii) Käytännössä sulautuminen luo duopolin

(181) Toimella yhdistetään kaikki Gencorin ja Lonrhon platinatoiminnot yhteen yritykseen. Implats/LPD:llä ja Amplatsilla olisi kummallakin ollut noin 30—35 prosentin markkinaosuus vuonna 1995. Molempien markkinaosuudet kasvavat todennäköisesti 40 prosenttiin noin kahden vuoden päästä, jolloin Venäjän arvellaan lopettavan varastojensa myynnin. Tämä tekee Venäjästä pienen tekijän Implats/LPD:hen ja Amplatsiin verrattuna. Keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä on todennäköistä, että tilanne kehittyy käytännössä duopoliksi. Duopolissa tärkeimpien toimittajien olisi paljon helpompi mukautua toistensa käyttäytymiseen ja esimerkiksi rajoittaa tuotantoa.

iii) Amplatsin ja Implats/LPD:n samankaltainen kustannusrakenne vähentää halua kilpailla

(182) Kuten liitteen II kaaviosta II B ilmenee, LPD:n ja Implatsin sulautuminen johtaa uuteen yritykseen, jonka kaivosten kustannusrakenne on samankaltainen kuin Amplatsilla. Liitteen II kaavio II B ei tarkoita, että kustannusrakenne on joka suhteessa samanlainen, koska malmin laatuerojen, louhitun malmivalikoiman erilaisuuden, erilaisten käsittely- ja jalostuskustannusten samoin kuin hallinnollisten kustannusten vuoksi eräät tärkeät erot säilyvät edelleen. Liitteen II kaaviot osoittavat kuitenkin Amplatsin ja Implats/LPD:n kustannusten muistuttavan enemmän toisiaan sulautumisen jälkeen.

(183) Implats on esittänyt, että toimen ansiosta yhdistynyt Implats/LPD saavuttaa suuremmat synergiaedut. Kuten VIII jaksossa jäljempänä ilmenee, LPD:n johto kiistää nämä synergiat. Komissio uskoo, että kuvaillut synergiat voivat olla jopa kielteisiä, koska Implatsin ja LPD:n organisaatiokulttuurit ovat hyvin erilaiset, mikä tekee yhdentymisestä vaikean ja mahdollisesti kalliin.

(184) Amplatsin ja Implats/LPD:n kustannusrakenteen suurempi samankaltaisuus tarkoittaa, että markkinoiden kehitys vaikuttaa yhdistyneeseen Implats/LPD:hen ja Amplatsiin kasvavassa määrin samalla lailla ja ne reagoivat samalla tavalla markkinatilanteisiin esimerkiksi tuotantopäätöksiä tehdessään. Esimerkiksi hinnankorotuksella olisi samanlainen vaikutus molempien yritysten kannattavuuteen. Tämän vuoksi kahdella Etelä-Afrikan tuottajalla

olisi enemmän yhteistä mielenkiintoa markkinoiden toivottua kehitystä kohtaan, ja tämä lisää kilpailunvastaisen rinnakkaiskäyttäytymisen, esimerkiksi tuotannon rajoitusten, todennäköisyyttä sulautumisen jälkeen.

(185) Vastauksessaan osapuolet väittävät Implatsin tarkistaneen toimintaansa huomattavasti viime vuosina ja Etelä-Afrikan tuottajien välisten kustannustenerojen olevan paljon esitettyä pienemmät. Siitä ollaan kuitenkin yksimielisiä, että Etelä-Afrikan platinateollisuudessa LPD on tuottaja, jonka kustannukset ovat alhaiset, ja Implatsin päätavoite sulautumisen suhteen on varmistaa pääsy kustannuksiltaan alhaisiin malmivaroihin.

(186) iv) Kilpailu poistaa LPD:n markkinoilta ja vähentää kilpailua

Kilpailu lopettaa LPD:n toiminnan itsenäisenä markkinatekijänä. Kaikki platinan louhintaan, käsittelyyn, jalostamiseen ja markkinointiin liittyvät toiminnat keskitetään yhtenäisen johdon alaisuuteen Implats/LPD:hen. Tämän vuoksi LPD:n toiminta merkittävänä "kolmantena voimana" markkinoilla lakkaa sulautumisen seurauksena, minkä vuoksi asiakkailla on vähemmän valinnanmahdollisuuksia markkinoilla. Tämän seurauksena sopimusehdoista tulee asiakkaan kannalta todennäköisesti nykyistäkin epäsuotuisampia. Alennuksia koskevan tälläkin hetkellä vähäisen kilpailun esimerkiksi voidaan olettaa vähenevän entisestään sulautumisen jälkeen.

(187) Sulatuminen johtaa todennäköisimmin yhdistyneen Implatsin ja LPD:n tuotannon rajoittamiseen. Tässä yhteydessä on huomattava, että tuotannon rajoittamisessa ei ole kyse ainoastaan tuotannon absoluuttisen tason alentamisesta. Yhtä tärkeää voi olla säädellä vauhtia, jolla kapasiteettia lisätään. Jopa niin maltillisesti kasvavilla markkinoilla kuin platinamarkkinat jo pelkästään kapasiteetin lisäysvauhdin säätely riittää johtamaan kysynnän ja tarjonnan tasapainon kiristymiseen ja sitä kautta hintojen nousuun. Kuten Lonrhon osakkeenomistajille sulautumista varten laaditussa kiertokirjeessä todettiin:

"Implats ja Lonrho eivät ole aikaisemmin päässeet sopimukseen monista aiheista, mukaan lukien Lonrhon ehdottamat suunnitelmat laajentaa LPD:n toimintaa. Hallituksen jäsenet uskovat, että sulautumisen jälkeen Lonrhon ja Gencorin edut lisätä laajennetun Implatsin arvoa yhdistyvät kummankin osakkeenomistajan hyödyksi."

(188) Lisäksi [...] esitettyjen suunnitelmien mukaan sulautumisesta seuraava etujen tarkistaminen merkitsee laajennussuunnitelmien pienentämistä, mikä johtaa korkeampiin hintoihin verrattuna tilanteeseen, joissa sulautuminen ei toteutuisi ja molemmat osapuolet suunnittelisivat tulevaisuuttaan entiseen tapaan. [...] on esitetty kaksi erilaista tuotantonäkymää, joissa hahmotellaan vaikutusta Implatsin ja LPD:n tuotantoon sen perusteella, toteutuuko sulautuminen vai ei:

"a) [...]

b) [... ([22])"]

(189) Elokuussa 1994 annetun kertomuksen [...] mukaan [...] uskoo erityisesti, että sulautumisesta koituu markkinoiden kannalta kaksi etua (mahdollisten kustannussäästöjen lisäksi):

"[... nykyisten tuotantotasojen säilyttäminen vaikuttanee myönteisesti tärkeimpien metallien hintoihin ... ([23])]."

Lisäksi:

"[... sulautuneen ryhmän markkina-arvo on suurempi kuin perustana oleva sulautuneiden yksiköiden arvo. Tämä johtuu sulautuman koosta ja mahdollisuudesta käyttää suurempaa vaikutusvaltaa markkinoilla ...]."

(190) Jos sulautuma ei toteudu, LPD:n laajeneminen lisää Implatsin ja Amplatsin huonosti tuottavien kaivosten kilpailupaineita. Liitteen II kaavion perusteella komissio arvelee, että vuonna 1994 tappiota tuottavien kaivosten osuus oli [.....] ([24]) prosenttia Implatsin ja [.....] ([25]) prosenttia Amplatsin tuotannosta. Sulautuminen vähentää kilpailua ja aiheuttaa oligopolistisen määräävän aseman kahdesta syystä:

a) LPD:n aiheuttama kilpailullinen uhka, joka kohdistuu Implatsin korkeat kustannukset aiheuttavaan toimintaan, häviää sulautumisen myötä lopullisesti, koska LPD:n ja Implatsin markkinointitoiminnot yhdistetään ja koska varmistetaan, että LPD:n nykyisten varojen

([22]) [...].
([23]) [...].
([24]) Vähemmän kuin 25 %.
([25]) Vähemmän kuin 25 %.

mahdolliset laajennukset tehdään ottaen huomioon Implats/LPD:n kokonaisetu. Implatsin kannalta sulautuminen mahdollistaa nykyisen LPD:n kilpailukäyttäytymisen valvonnan.

b) Sulautuminen luo Amplatsin kokoisen yrityksen, jolla on runsaasti alhaisia kustannuksia aiheuttavia malmivaroja, samanlainen kustannusrakenne ja mahdollisuus käyttää suurempaa vaikutusvaltaa markkinoilla. Ottaen huomioon markkinoiden ominaispiirteet ja alan aiempi kilpailukäyttäytyminen Amplatsilla ja Implats/LPD:llä ei tässä tilanteessa ole syytä kilpailla keskenään. Tämän vuoksi kilpailunvastainen rinnakkaiskäyttäytyminen on sulautumisen erittäin todennäköinen tulos. Nykyinen rakenne johtaa itse asiassa paljon todennäköisemmin jonkinasteiseen kilpailuun, koska LPD on kolmas markkinavoima ja sillä on suurempi kannustin laajentua kuin sulautuneella Implats/LPD:llä.

(191) Jos sulautuminen ei toteudu, Implats ei ajan myötä voi estää LPD:tä laajentamasta platinatuotantoaan Gencor- ja Lonrho-konsernin aiemmista yhteyksistä huolimatta. LPD voi laajentua pitäen aiheutuvat pääomakustannukset rajoitettuina. Sekä osapuolten että Lonrhon hallituksen entisen puheenjohtajan R. W. Rowlandin antamien tietojen perusteella näyttää siltä, että suunniteltu laajentuminen voidaan rahoittaa yksinkertaisesti sisäisesti tuotetuin varoin. Alhaisin kustannuksin toteutettava lisälaajentuminen on myös mahdollista, ja Implatsin oikeudet suojella vähemmistöossuuttaan eivät voi ajan myötä estää toimenpiteitä, joista koituisi hyötyä kaikille osakkeenomistajille.

(192) Vastauksessaan osapuolet ilmaisevat huolensa, että painottamalla harhaanjohtavasti kolmansien osapuolten näkemyksiä sulautumisesta komissio ei ole pannut tarpeeksi painoa asiassa esitetyille todisteille. Osapuolet yrittävät osoittaa todisteiden tärkeyden määrällisesti ilmoittamalla prosentteina vastaukset kahteen komission kyselyssä olleeseen kysymykseen, joiden ne uskovat tukevan omaa kantaansa toimenpiteen vaikutuksesta. Komissio ei usko, että näiden todisteiden painoarvoa voidaan arvioida liittämällä vastauksiin prosenttilukuja. Nimenomaan sen vuoksi, että komissio on ottanut huomioon kaikki todisteet, se on tullut siihen tulokseen, että sulautuma vähentäisi kilpailua platinamarkkinoilla.

B.6. **Osapuolten esittämä taloudellinen selvitys**

(193) Osana vastaustaan osapuolet luovuttivat yhdessä tilaamansa taloudellisen selvityksen ehdotetusta sulautumisesta, jonka oli laatinut Isossa-Britanniassa toimiva taloudellinen konsulttiyritys NERA.

(194) NERAn taloudellisessa selvityksessä esitetään platina-alan kilpailuanalyysin reunaehdot. Platina-alan aiemmasta kilpailusta päätellään: "Nykyisen markkinahinnan ja eteläafrikkalaisten tuottajien käyttökustannusten välinen suhde vastaa tuloksia kilpailumarkkinoista." (NERAn kertomus, s. 12).

(195) Komission mielestä on tutkittava empiirisesti, missä määrin nykyinen hintataso on vapaan kilpailun tulosta, eikä sitä ole selvittänyt sen paremmin NERA kuin komissiokaan. Kuten VII.B.5 jaksossa todetaan, komissio myöntää kuitenkin, että platinamarkkinoilla on viime vuosina ollut jonkin tasoista kilpailua. Kilpailua ovat lähinnä luoneet Venäjän varastoista tapahtunut myynti ja LPD:n laajeneminen. Komissio on NERAn kanssa samaa mieltä myös siitä, että tämä kilpailu on johtanut käyttökustannusten alenemiseen ja kannustanut ottamaan käyttöön uusia, kustannuksiltaan edullisia hankintalähteitä (NERAn kertomus, s. 6). LPD:llä on ollut tässä suhteessa huomattava merkitys Etelä-Afrikan platina-alalla.

(196) Monopoliaseman väärinkäytön mahdollisuudesta NERA toteaa: "Ensinnäkin yksi monopoliaseman väärinkäytön olennaisia piirteitä on sellaisen tuotantotoiminnan lopettaminen, jonka käyttökustannukset ovat alhaisemmat kuin (vallitseva) monopolihintataso, ja toiseksi, monopolivallan käyttö riippuu suurelta osin monopolin haltijan kyvystä valvoa marginaalisia tarjontalähteitä."

(197) Komissio hyväksyy sen, että mahdollisuus turvautua muihin tavarantoimittajiin on ratkaisevan tärkeä monopolivallan käytölle sen perinteisessä taloudellisessa merkityksessä. Kuten aiemmin esitettiin (katso esimerkiksi VII.B.4 jakso), on hyvin epätodennäköistä, että oligopolin platinantuotannon rajoittamista korvaisi marginaalilähteistä tuleva tarjonta, esim. oligopolin ulkopuoliset tarjoajat, kierrätys ja Venäjän ulkopuolella olevat varastot.

(198) Oligopolistisen määräävän aseman mahdollisuudesta NERA toteaa: "Jotta tiivis oligopoli onnistuisi saavuttamaan kilpailua estävän markkinatuloksen, ehkä olennaisin ennakkoedellytys on se,

että markkinaympäristö on vakaa ja vailla ulkoisia häiriöitä, jotka voisivat järkyttää olemassaolevaa tilannetta." (NERAn kertomus, s. 25.)

(199) NERAn mukaan ulkoiset häiriöt voivat aiheutua seuraavista syistä:

a) alttius kysynnän vaihteluille;

b) (lyhyen ja pitkän aikavälin) kysyntäjoustoa koskeva epävarmuus;

c) epävarmuus sekä platinavarastojen että nikkelikaivosten tapaisten vähäisten platinalähteiden haltijoiden myyntipolitiikasta;

d) epävarmuus kierrätysplatinan saatavuudesta (NERAn kertomus, s. 25).

(200) *Kohta a:* On huomattava, että ajan mittaan tapahtuvat muutokset ovat monien markkinoiden tavallinen piirre eivätkä platina-alan erityisominaisuus. Nämä muutokset voivat kuitenkin olla merkittäviä oligopolistisen määräävän aseman arvioinnille, sikäli kuin ne voivat järkyttää oligopolin tasapainoa. Kuten edellä mainittiin, lähivuosiksi ennustetaan vain kohtuullista platinamarkkinoiden kasvua. Lisäksi kysynnän muutokset ovat olleet viime vuosikymmeninä myönteisiä johtaen kysynnän kasvuun, ja tällä hetkellä markkinoiden kasvuun ei juurikaan liity kielteisiä vaikutuksia. Odotettavissa olevaa ylikysyntää pystyvät realistisesti tyydyttämään vain Amplats, Implats, LPD tai Venäjän varastojen myyminen (lyhyellä aikavälillä).

(201) NERA väittää, että "platina on jossakin määrin alttiina keinotteluun perustuville kysynnän vaihteluille" ja että "NYMEXin ja TOCOMin paperilla tekemät kaupat olivat vuonna 1995 noin 135 miljoonaa unssia, noin 27 kertaa suuremmat kuin todellisten tavarantoimitusten määrä". (NERAn kertomus, s. 8). Paperilla tehtyjen kauppojen absoluuttinen määrä on huono markkinoiden keinotteluun perustuvan toiminnan mittari. Komissio ei ole tutkimuksessaan havainnut, että platinamarkkinat olisivat keinotteluun perustuvat, vaan pikemminkin niitä hallitsevat perustason tarjonta- ja kysyntätekijät, joita käsiteltiin tuotemarkkinoiden kohdalla. Erityisesti komission teettämässä RSI:n tutkimuksessa todettiin, että NYMEX-pörssi muodostaa ensisijaisesti tavarakauppaa palvelevat termiinimarkkinat eikä vain pelkkiä futuurimarkkinoita.

(202) *Kohta b:* Komissio on päätellyt, että platinan kysynnässä ei nykyisellä hintatasolla ole hintajoustoa. Kuten tuotemarkkinoiden kohdalla todettiin (VI.A.2 jakson iii kohta), komissio tunnustaa, että platinan pitkän aikavälin kysyntäjoustot voisivat kasvaa, jos hinnat nousisivat esimerkiksi kaksin- tai kolminkertaisiksi. Merkittävä mutta rajoittuneempi hinnan nousu (esimerkiksi 10 prosenttia) ei kuitenkaan todennäköisesti johtaisi huomattavaan platinan korvaamiseen muilla raaka-aineilla. Tämä kävi todella selväksi vuosina 1985—1989, jolloin platinan todellinen hinta oli yli 600 Yhdysvaltain dollaria (noin 40 prosenttia vuoden 1995 tason yläpuolella), mutta jolloin korvautumista ei ilmennyt ja kysyntä kasvoi edelleen. Vastauksessaan osapuolet eivät kiistä, että nykyisellä hintatasolla kysynnän hintajoustoa ei ole. Tämä vastaa tulosta kilpailumarkkinoista. Talousteorioiden mukaisesti arvoa yksi suurempi kysyntäjousto olisi voinut merkitä sitä, että platinan hinta oli jo ennen kyseistä toimenpidettä asettunut monopolitasolle (NERAn kertomus, s. 27, kohta 3). Kuten edellä esitetään, erityisesti LPD:n aiheuttaman ja Venäjän varastojen myynnin aiheuttaman kilpailun vuoksi komissio ei usko nykyisen hintatason heijastavan monopolihintaa. Tämä vastaa täysin tulosta platinan kysynnän hinnan joustamattomuudesta.

(203) *Kohdat c ja d:* Kuten aiemmin esitettiin, komissio pitää erittäin epätodennäköisenä, että oligopolin ulkopuoliset tarjoajat, Venäjän varastot ja kierrätysplatinan saatavuus, vaikuttaisivat markkinoihin niin paljon, että yhteisen määräävän aseman väärinkäyttö estyisi.

B.7. Päätelmä

(204) Aiemmin platinamarkkinoille oli tunnusomaista pyrkimys kilpailua estävään rinnakkaiskäyttäytymiseen. Tämän vuoksi kahdelta viime vuosikymmeneltä on todisteita vähäisestä hintakilpailusta. Venäjä on viime vuosina myynyt varastojaan, todennäköisesti valuuttapulan vuoksi. Se on kuitenkin myös noudattanut politiikkaa "myydä markkinoiden ollessa vahvat". Lisäksi tiedetään, että Etelä-Afrikan kaivosteollisuudelle on aikaisemmin ollut ominaista vahva kilpailunvastaisuus. LPD on ollut osa tätä ympäristöä, mutta silti kyennyt laajentamaan tuotantoaan ja siten kilpailemaan Amplatsin ja Implatsin kanssa. Venäjän varastojen myynti ja LPD:n laajeneminen ovat markkinoiden tärkeimmät kilpailutekijät.

(205) Jos sulautumisessa edetään, markkinoilla on tulevaisuudessa kaksi eteläafrikkalaista toimittajaa,

joilla on samanlainen kaivosten kustannusrakenne ja yhtenevät edut. LPD:n ja Implatsin sulautumisella olisi kilpailunvastaista vaikutusta markkinoilla, koska tällä hetkellä LPD:llä on kannustin laajentua ja se on markkinoiden aktiivisempi osallistuja, ja sulautuman myötä se katoaisi. Uudella yksiköllä olisi vähemmän syytä laajentua, koska se ei tahtoisi aiheuttaa painetta Implatsin korkeita kustannuksia aiheuttaville toimenpiteille. Markkinoiden ominaispiirteiden, samanlaisen kustannusrakenteen ja platina-alan aiemman kilpailutaustan vuoksi Implats/LPD:llä ja Amplatsilla ei ole syytä kilpailla keskenään. LPD:n poistuminen merkitsisi huomattavaa laatua koskevaa muutosta markkinoilla. On hyvin todennäköistä, että sulautumisesta seuraisi platinan tarjonnan väheneminen entisestäänkin keskipitkällä aikavälillä ja siten platinan hintojen nousu. Tämä olisi sekä Amplatsin että Implats/LPD:n etujen mukaista; ne saisivat määräävän duopolistisen aseman, koska Venäjän kilpailukyky keskipitkällä aikavälillä on melko heikko.

(206) Tästä voidaan päätellä, että keskipitkällä aikavälillä toimenpide luo Amplatsista ja Implats/LPD:stä muodostuvan määräävän duopolin platinamarkkinoilla (joille jo ennestään on luonteenomaista heikko kilpailu), minkä seurauksena tehokas kilpailu yhteismarkkinoilla estyisi olennaisesti. Osapuolilla on yhteismarkkinoilla suhteellisesti pienemmät markkinaosuudet kuin muualla maailmassa, ja ne ovat väittäneet, että toimenpiteellä sen vuoksi olisi vain vähäinen vaikutus yhteismarkkinoihin. Kuten edellä esitetään, platinamarkkinat ovat kuitenkin maailmanlaajuiset, ja platinan hinnat Euroopan yhteisössä määräytyvät maailmanmarkkinoilla. Näin ollen toimenpiteen kilpailua estävät vaikutukset platinamarkkinoilla tuntuisivat Euroopan yhteisössä esimerkiksi kaiken Euroopan yhteisössä myytävän platinan, eikä vain Implatsin ja LPD:n tuottaman platinan hinnan nousuna.

C) *Rodium*

(207) Rodium on liikevaihtona mitaten platinan ja palladiumin jälkeen kolmanneksi tärkein platinametalli. Rodiumin osuus platinametallien kokonaismyynnistä oli 12 prosenttia vuonna 1994.

(208) Markkinaosuuden ja tarjonnan keskittymisen kannalta tilanne on verrattavissa platinamarkkinoihin. Implats/LPD ja Amplats kattavat noin 70 prosenttia markkinoista ja Venäjä noin 20-25 prosenttia (katso liitteen I taulukko A2). Rodiumin markkinoiden ominaispiirteet näyttävät olevan samat kuin platinan. Markkinat ovat avoimet, metalli on homogeeninen tuote, jolla käydään vapaasti kauppaa, ja hinnat ovat yleisesti tunnetut. Lisäksi kaivos- ja jalostustekniikka on täysin kehittynyttä, kaivoksen tuotantoprosessi on sama kuin muillakin platinametalleilla, alalle tulon esteet ovat korkeat, on sekä taloudellisia että yhteyksiä monille markkinoille ja on epätodennäköistä, että ostajilla olisi samaa kysyntävoimaa kuin platinan ostajilla.

(209) Platinan tavoin ei rodiuminkaan kysynnässä ole hintajoustoa, koska sen käyttö liittyy miltei yksinomaan autojen katalysaattoreihin. Rodiumista käytetään 98 prosenttia katalysaattoreihin ja loput 2 prosenttia muihin teollisiin sovelluksiin.

Päätelmä

(210) Samoista syistä kuin platinan kohdalla on myös rodiumin markkinoilla pääteltävissä, että johtavien toimijoiden välinen kilpailu sulautumisen jälkeen ei riitä turvaamaan tehokasta kilpailua näillä markkinoilla. Siksi toimi loisi keskipitkällä aikavälillä rodiumin markkinoille määräävän duopolin, minkä seurauksena tehokas kilpailu yhteismarkkinoilla estyisi olennaisesti.

D) ***Palladium, rutenium ja iridium***

(211) Platinan ja rodiumin markkinoiden lisäksi komissio on tutkinut myös palladiumin, ruteniumin ja iridiumin markkinat. Ruteniumin ja iridiumin markkinoilla ei havaittu kilpailuongelmia. Venäjä näyttää olevan määräävässä asemassa palladiumin markkinoilla. LPD lisää Implatsin [...] ([26]) markkinaosuutta (1994) ainoastaan [...] ([27]), joten sulautuminen ei poista Venäjän tuottajien määräävää asemaa palladiumin markkinoilla.

VIII. TALOUDELLINEN JA TEKNINEN EDISTYS

(212) Implats on väittänyt, että on mahdollista saavuttaa huomattavia synergiaetuja ja siten alentaa kustan

([26]) Vähemmän kuin 15 %.
([27]) Vähemmän kuin 5 %.

nuksia sulauttamalla yhteen Implats ja LPD. Implats uskoo, että synergiaa saavutetaan erityisesti:

a) tuottavuuseduilla, kun osapuolet oppivat toisiltaan; ja

b) säästöillä, joita syntyy suljettaessa joitakin LPD:n prosessi- ja jalostuslaitoksia.

(213) LPD:n johto kyseenalaistaa näiden synergiaetujen määrän. Lonrho plc:n hallituksen jäsenille antamassaan kertomuksessa Morgan Grenfell ja James Capel arvioivat sulautumisesta koituvien synergiaetujen määräksi vain kymmenesosan Implatsin ilmoittamasta määrästä (lukuun ottamatta tiettyjä kielteisiä ja myönteisiä vaikutuksia, joiden määrää ei voida määritellä). Komissio uskoo, että ainoat merkittävät synergiaedut saadaan prosessi- ja jalostuslaitoksissa, mutta nämäkin toteutuvat vasta useiden vuosien aikana. Jalometallien jalostustoimintojen keskittämisestä yhteen jalostamoon saatavat suuret synergiaedut ovat epävarmoja. Lisäksi sulautuman synergiaedut voivat kaiken kaikkiaan jopa osoittautua kielteisiksi, koska yritysten organisaatiokulttuurit ovat hyvin erilaiset, mikä tekee yhdentymisestä vaikean ja luultavasti kalliin.

(214) Näyttää siltä, että sulautumisen pääasiallinen vaikutus näkyy sulautumisen tuloksena syntyvän yksikön markkinavoiman kasvuna. Vaikka synergiaa syntyisikin, komissio katsoo kuitenkin, että se ei olisi kuluttajan eduksi, koska toimenpide luo platinan ja rodiumin markkinoille yhteisen määräävän aseman ja muodostaa siten näille markkinoille kilpailun esteen.

IX. OSAPUOLTEN SITOUMUSLUONNOS

(215) Osapuolet ovat esittäneet komissiolle sitoumusluonnoksen, jolla pyritään vähentämään toimenpiteen herättämiä kilpailuhuolia; sitoumus on toimitettu jäsenvaltioille ja siitä on keskusteltu neuvoaantavan komitean kokouksessa 9 päivänä huhtikuuta 1996. Sitoumus käsittää kolme osa-aluetta:

a) ylimääräisen [...] unssin kapasiteetin luominen [...];

b) tuotannon säilyttäminen nykyisellä tasollaan [...] unssina vuodessa;

c) "uuden toimittajan" luominen markkinoille.

(216) Tarjottu sitoumus on luonteeltaan käyttäytymistä koskeva, eikä sitä sen vuoksi voida hyväksyä sulautumisasetuksen perusteella. Joka tapauksessa tämä sitoumus ei vastaa komission esittämiin kilpailua koskeviin huolenaiheisiin. Tämä johtuu siitä, että vaikka uuden kapasiteetin luomisesta olisi etua, tämä tarjous uudesta kapasiteetista yhdessä tuotannon säilyttämistä nykyisellä tasollaan koskevan ehdotuksen kanssa ei kuvasta markkinoiden kasvua, josta kaikki ovat yhtä mieltä. Lisäksi sulautuman omistamien muiden kaivosten tuotantoa voitaisiin rajoittaa harkitsemattomasti ainoastaan tuotannon pitämiseksi [...] unssin tasolla, mikä rajoittaisi kokonaistarjontaa. Mikä tärkeämpää, nämä kohdat eivät ratkaise kysymystä oligopolistisesta markkinarakenteesta. Tämän vuoksi, jos yksi toimittaja pitää tuotantonsa vakiona, tieto siitä välittyy oligopolin muille jäsenille, esimerkiksi Amplatsille. Tästä seuraa, että jos kysyntä markkinoilla kasvaa, syntyy paineita korottaa hintoja.

(217) "Uuden toimittajan" suhteen osapuolten tarvitsee ainoastaan [...]. Tässä tilanteessa toimenpiteellä on merkityksetöntä vaikutusta platinan toimituksiin loppukäyttäjille tulevaisuudessa.

(218) Ottaen huomioon nämä tosiseikat osapuolten esittämä sitoumusluonnos on riittämätön poistamaan tämän asian aiheuttamia kilpailuhuolia.

X. PÄÄTELMÄ

(219) Toimen tuloksena Amplatsin ja Implats/LPD:n välille muodostuu määräävä duopolistinen asema platinan ja rodiumin markkinoilla, minkä vuoksi tehokas kilpailu yhteismarkkinoilla estyy olennaisesti sulautuma-asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Yrityskeskittymä, joka syntyy Gencor Limitedin ja Lonrho plc:n hankkiessa yhteisen määräysvallan Implatsissa ja LPD:ssä kokonaisuudessaan Gencor Limitedin ja Lonrho plc:n tekemässä ennakkoilmoituksessa esitetyllä tavalla, julistetaan yhteismarkkinoille ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen toimintaan soveltumattomaksi.

2 artikla

Tämä päätös on osoitettu seuraaville osapuolille:

1) Gencor Limited
6 Hollard Street
Johannesburg 2001
PO Box 61820
Marshalltown 2107
Republic of South Africa

2) Lonrho plc
4 Grosvenor Place
UK-London SWIX 7 DL.

Tehty Brysselissä 24 päivänä huhtikuuta 1996.

Komission puolesta

Karel VAN MIERT

komission jäsen

LIITE I

Taulukko A1

Arvio osuuksista platinan kokonaismarkkinoilla vuosina 1994 ja 1995 määrän mukaan (*)

(prosenttia)

	1994	1995
Implats	< 25	< 25 (**)
LPD	< 15	< 15
Osapuolet yht.	< 35	< 35
Amplats	< 35	< 40
Venäjä	< 25	< 25
Muut	< 10	< 10
Kierrätys	< 10	< 10
Yhteensä	100	100

Lähde: Osapuolten toimittamat tiedot.

(*) Platinamarkkinoilla määrään ja arvoon perustuvat markkinaosuudet ovat samat.

(**) Implatsin markkinaosuuden pieneneminen vuodesta 1994 vuoteen 1995 johtui tilapäisistä tuotanto-ongelmista.

Taulukko A2

Arvio osuuksista palladiumin ja rodiumin kokonaismarkkinoilla vuonna 1994 määrään mukaan (*)

(prosenttia)

	Palladium	Rodium
Implats	< 15	< 25
LPD	< 5	< 10
Osapuolet yht.	< 20	< 35
Amplats	< 20	< 35
Venäjä	< 60	< 25
Muut	< 10 (**)	< 15 (**)
Yhteensä	100	100

Lähde: Osapuolten toimittamat tiedot.

(*) Näillä markkinoilla määrään ja arvoon perustuvat markkinaosuudet ovat samat.

(**) Luvut eivät sisällä kierrätystä, jonka osuus Johnson Mattheyn muukaan oli alle 10 prosenttia palladiumin ja rodiumin kokonaiskysynnästä vuonna 1994.

LIITE 2

KAAVIOIDEN SELITYKSET

Liitteessä II esitetyt kaaviot kuvaavat toimenpiteen osapuolten laatimia kolmen eteläafrikkalaisen platinantuottajan käyttökustannuskäyriä ennen ja jälkeen sulautumisen.

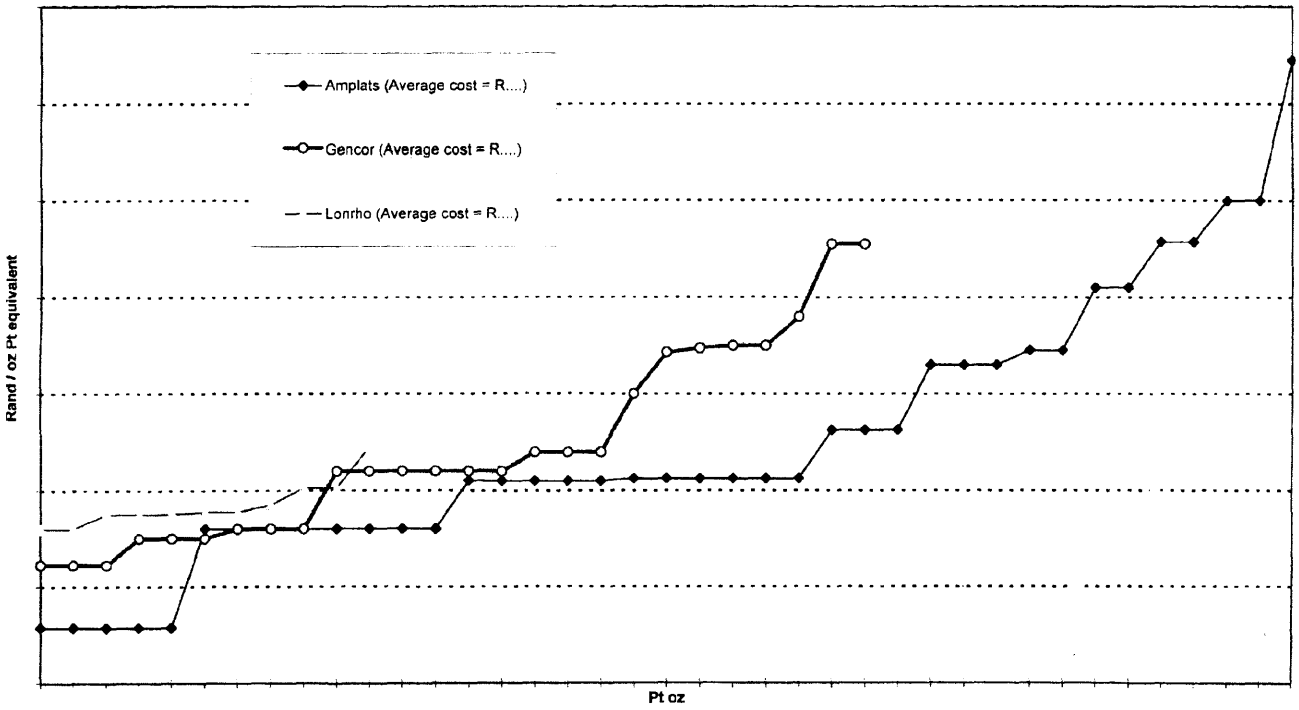
Nämä kaaviot perustuvat tuottajien kaikkien kaivosten käyttökustannusten kokonaismääriin (randeina platinaunssiekvivalenttia kohden) vuonna 1994 ja jokaisen kaivoksen tuotantomääriin (tuhansina unsseina).

Tämän vuoksi jokainen nouseva taso kustannuskäyrässä osoittaa uudesta kaivoksesta johtuvan tuotannon kasvun ja siihen liittyvät käyttökustannukset.

Kaaviot osoittavat LPD:n, Implatsin ja Amplatsin käyttökustannusrakenteen erilaisuuden ja sulautumisen jälkeisen Implats/LPD:n ja Amplatsin kustannusrakenteen samankaltaisuuden.

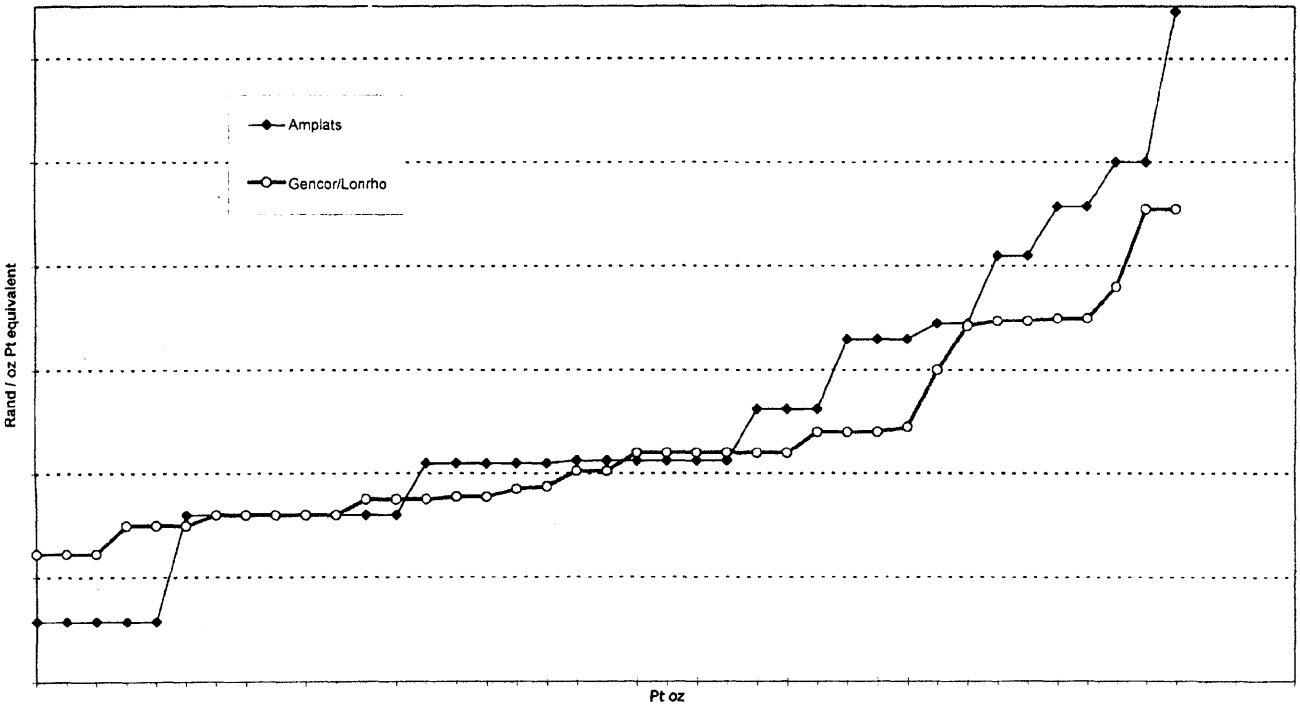
LIITE II A

ENNEN SULAUTUMISTA (KAIVOSTEN KÄYTTÖKUSTANNUKSET)

LIITE II B

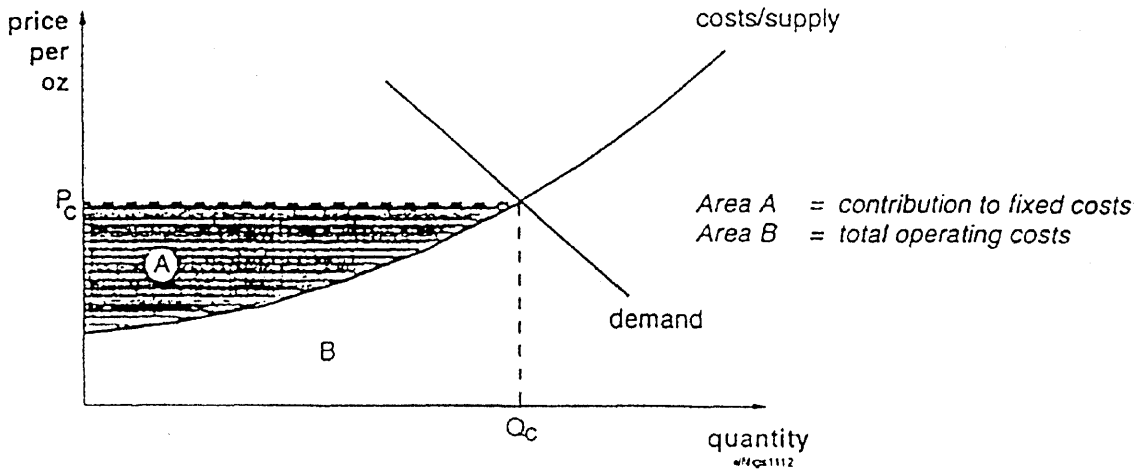
SULAUTUMISEN JÄLKEEN (KAIVOSTEN KÄYTTÖKUSTANNUKSET)

LIITE III

Kuva 2.1

Rakka-aineteollisuuden kustannukset, tarjonta ja kysyntä

LIITE IV

Kuva 3.1

Platinateollisuuden kustannuskäyrä Etelä-Afrikan tuottajien osalta (tilivuoden 1995 kuusi enismmäistä kuukautta)

[...]

LIITE V

PLATINAN HINTA ERI VALUUTTOINA

Vuosi	Vaihtokurssi (maan valuutta / Yhdysvaltain dollari)		Platinan hinta: nimellinen			Platinan hinta: reaalinen		
	Japani	Etelä-Afrikka	USD/unssi	100 yeniä/unssi	randia/unssi	USD/unssi	100 yeniä/unssi	randia/unssi
1975	296,79	0,74	147,9	438,9	109,4	385,6	700,04	1 414
1976	296,55	0,87	153,5	454,6	133,3	376,2	672,57	1 567
1977	268,51	0,87	157,6	423,2	137,0	362,0	588,49	1 450
1978	210,44	0,87	259,9	546,9	226,0	553,6	723,93	2 150
1979	219,14	0,84	447,7	981,1	377,0	876,6	1 264,87	3 113
1980	226,74	0,78	662,0	1 501,0	515,6	1 184,6	1 850,55	3 437
1981	220,54	0,88	446,4	984,5	391,8	726,4	1 169,48	2 335
1982	249,08	1,09	328,2	817,5	356,4	503,0	955,85	1 868
1983	237,51	1,11	424,7	1 008,7	473,2	625,6	1 162,53	2 142
1984	237,52	1,48	357,4	848,9	527,3	503,8	956,16	2 141
1985	238,54	2,23	293,2	699,4	653,4	398,8	776,02	2 286
1986	168,52	2,29	466,9	786,9	1 066,9	618,3	857,58	3 203
1987	144,64	2,04	556,6	805,1	1 113,3	714,8	877,48	2 979
1988	128,12	2,27	530,3	679,5	1 205,7	655,6	738,22	2 755
1989	137,96	2,62	509,8	703,3	1 337,1	602,8	750,08	2 605
1990	144,74	2,58	472,1	683,4	1 218,1	535,1	712,77	2 062
1991	143,47	2,76	376,1	505,8	1 038,1	410,5	517,19	1 549
1992	126,70	2,85	359,9	456,0	1 025,8	382,1	459,57	1 361
1993	111,20	3,27	374,1	416,0	1 223,4	388,7	417,21	1 461
1994	102,20	3,55	405,3	414,2	1 438,7	412,6	415,36	1 556
1995	94,00	3,60	424,2	398,8	1 527,2	424,2	398,78	1 527

LIITE VI

PLATINAMARKKINOIDEN KOKO JA MARKKINAOSUUDET, 1985-1995

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
a) Markkinoiden koko											*(tuhatta unssia)*
Amplats	1 260	1 350	1 350	1 370	1 360	1 330	1 385	1 265	1 670	1 530	1 805
Implats	940	850	1 010	1 050	1 040	1 120	1 005	1 065	1 080	1 010	870
Lonrho	140	150	160	160	220	310	380	420	505	510	560
Northam									105	110	115
Etelä-Afrikka yhteensä	2 340	2 350	2 520	2 580	2 620	2 760	2 770	2 750	3 360	3 160	3 350
Venäjä (myynti)	230	290	400	440	550	720	1 100	750	680	1 010	1 200
Pohjois-Amerikka	150	150	140	210	195	185	220	200	220	220	240
Muut	40	40	40	50	60	65	70	120	130	140	100
Kierrätys	70	90	115	160	175	215	215	245	275	315	315
Koko maailma	2 830	2 920	3 215	3 440	3 600	3 945	4 375	4 065	4 665	4 845	5 205
b) Markkinaosuudet											*(%)*
Amplats	45	46	42	40	38	34	32	31	36	32	35
Implats	33	29	31	31	29	28	23	26	23	21	17
Lonrho	5	5	5	5	6	8	9	10	11	11	11
Northam	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	2
Etelä-Afrikka yhteensä	83	80	78	75	73	70	63	68	72	65	64
Venäjä (myynti)	8	10	12	13	15	18	25	18	15	21	23
Pohjois-Amerikka	5	5	4	6	5	5	5	5	5	5	5
Muut	1	1	1	1	2	2	2	3	3	3	2
Kierrätys	2	3	4	5	5	5	5	6	6	7	6
Koko maailma	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Lähde: Johnson Matthey *Platinum 1995* ja *Platinum 1995 Interim Review*. Tarjontaa koskevat luvut ovat Implatsin arvioita primaarista platinaa tuottavien kaivosten myynnistä. Venäjää lukuun ottamatta tämä vastaa hyvin kaivosten tuotantoa.

LIITE VII

PLATINAN HINNAT ERI VALUUTTOINA

